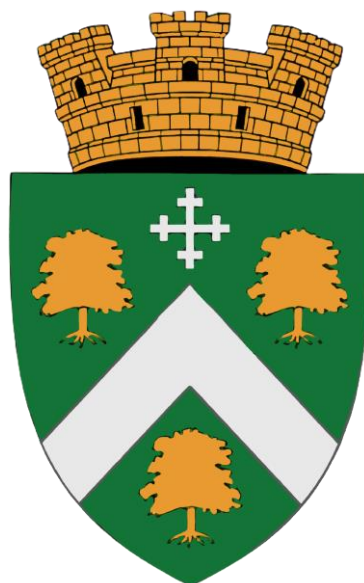

***PROGRAMUL DE REVITALIZARE URBANĂ
AL ORAȘULUI CRIULENI
2023 – 2026***

CRIULENI, 2023

Primăria orașului Criuleni
Persoana responsabilă de revitalizare urbană
nume
Telefon---
Email:-----

Programul de Revitalizare Urbană al orașului Criuleni
a fost elaborat în baza principiilor de participare, transparență și parteneriat.
Programul a fost aprobat de către Consiliul orașenesc Criuleni
prin Decizia nr. _____ din _____
„ Cu privire la aprobarea Programului de
Revitalizare Urbană al or. Criuleni 2023-2026”.

CUPRINS

I. Introducere

- 1.1. Introducere în conceptul de Revitalizare Urbană.....
- 1.2. Cadru Metodologic.....
- 1.3. Legăturile programului cu documentele strategice naționale.....

II. Analiza orașului – determinarea zonelor degradate și a zonei de revitalizare

- 2.1. Descrierea generală a orașului. Scurt istoric. Potențial turistic.....
- 2.2. Delimitarea zonelor orașului și analiza acestora.....
 - 2.2.1. Sfera socială.....
 - 2.2.2. Sfera economică.....
 - 2.2.3. Sfera de mediu.....
 - 2.2.4. Sfera spațial-funcțională.....
 - 2.2.5. Sfera tehnică.....
 - 2.2.6. Diagnoza zonelor municipale și identificarea celor degradate.....
- 2.3. Determinarea zonei de revitalizare.....

III. Analiza aprofundată a zonei de revitalizare

- 3.1. Descrierea zonei de revitalizare urbană.....
- 3.2. Analiza situației din anumite perspective:
 - 3.2.1. Sfera socială.....
 - 3.2.2. Sfera economică.....
 - 3.2.3. Sfera de mediu.....
 - 3.2.4. Sfera spațial-funcțională.....
 - 3.2.5. Sfera tehnică.....

IV. Viziunea și obiectivele de dezvoltare a zonei de revitalizare.....

V. Proiectele de revitalizare urbană.....

VI. Cadrul financiar.....

VII. Implementarea și managementul programului de revitalizare.....

VIII. Monitorizarea și evaluarea implementării programului de revitalizare.....

Anexe.....

ABREVIERI

ADR – Agenția de Dezvoltare Regională
ANOFM – Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă.
APL – Administrația Publică Locală
BM – Buget Municipal
BNSM – Biroul Național de Statistică din Moldova
BS – Buget de Stat
CMF – Centrul Medicilor de Familie
COC – Consiliu Orășenesc Criuleni
CVR – Coeficientul de Valoare Relativă
DMS – Deșeuri Menajere Solide
EP – Echipa de Planificare
FEEM – Fondul pentru Eficiență Energetică din Moldova
FEN – Fondul Ecologic Național
FISM – Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FNDR – Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
GLI – Grup Local de Inițiativă
IPET – Instituția Publică de Educație Timpurie
IPG – Instituție Publică Gimnaziu
IPLT – Instituție Publică Liceu Teoretic
ÎI – Întreprindere Individuală
ÎMM – Întreprinderi Mici și Mijlocii
LD – Liniile Directoare privind revitalizarea urbană
MIDRM – Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale al Republicii Moldova
MEI – Ministerul Economiei
ONG – Organizații Non-Guvernamentale
POL – Program Operațional Local
POR – Program Operațional Regional
PRU – Program de Revitalizare Urbană
PUG – Plan Urbanistic General
PVI – Procedura de Vămuire a Mărfurilor la Import
RDC – Regiunea de Dezvoltare Centru
REC Moldova – Centrul Regional de Mediu Moldova
RM – Republica Moldova
RU – Revitalizare Urbană
SCL Criuleni – Î.M. “Servicii Comunal-Locative Criuleni”
SP – Sectorul public
UE – Uniunea Europeană
ZCV – Zona de control Vamal
ZEL – Zona Economică Liberă
ZR – Zona de Revitalizare

I. Introducere

1.1 Introducere în conceptul de Revitalizare Urbană

Crearea sistemului de RU în Republica Moldova este parte a proiectului nr. 309/2017/M3: „Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea **Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Moldovei 2016-2020 în domeniul politicii urbane și de dezvoltare urbană**”, proces inițiat în baza schimbului de experiență în cadrul proiectului „Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Moldovei 2016 – 2020 în domeniul politicii urbane și de dezvoltare urbană” (2017-2019), implementat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova în colaborare cu ADR, cu Ministerul Investițiilor și Dezvoltării Economice din Republica Polonă și Reprezentanța Fundației „Fundacja Solidarności Międzynarodowej” în Republica Moldova/Solidarity Fund PL în Moldova.

Proiectul este susținut financiar din fondurile programului polonez de cooperare pentru dezvoltare al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Polone – Polish Aid. Programul de Revitalizare Urbană implementat de Ministerul Investițiilor și Dezvoltării al Republicii Polonia, în parteneriat cu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova și Reprezentanța Fundației „Solidarity Fund PL” în Moldova.

La nivel local, o parte din obiectivele Programului de Revitalizare Urbană se regăsesc în Strategia de Dezvoltare Socio- Economică a orașului Criuleni dar și în Planul Urbanistic General al orașului Criuleni. Aceste documente analizează problemele la nivel local, necesitățile și prioritățile de dezvoltare, formulând și idei de proiecte care ar îmbunătăți viața locuitorilor urbei. Revitalizarea urbană este „un proces de eliminare dintr-o stare de criză a zonelor urbane degradate, desfășurat în mod complex, prin acțiuni integrate teritorial, de către administrațiile locale prin parteneriate locale, regionale, naționale eficiente în baza unui program de revitalizare”.

În acest sens, revitalizarea urbană reprezintă o abordare complexă și inovatoare a problemelor, necesităților și potențialului local și presupune o gândire creativă cu privire la soluțiile pentru o zonă aflată în stare de criză, ținând cont de faptul că fiecare cartier, zonă sau oraș are o identitate proprie specifică.

Conceptul de RU vine în schimbarea paradigmei urbane privind modul de planificare, finanțare, dezvoltare și guvernare a orașelor, bazat pe necesitățile actuale și de perspectivă, pe specificul fiecărei zone în parte a orașelor și în conformitate cu Noua Agendă Urbană, adoptată în luna octombrie 2016 în cadrul Conferinței Națiunilor Unite privind Locuirea și Dezvoltarea Urbană Durabilă (Habitat III) de la Quito, Republica Ecuador, care prevede că, revitalizarea are ca scop, îmbunătățirea calității și creșterea atractivității mediului urban și a proiectării urbane în beneficiul cetățenilor, al economiei și al societății în ansamblu.

Totodată, la nivelul Uniunii Europene există câteva documente strategice în cadrul cărora sunt reflectate principiile fundamentale ale revitalizării urbane, iar în acest sens menționăm Carta de la Leipzig (2007) care susține dezvoltarea urbană durabilă și accentuează abordarea integrată; Declarația de la Toledo (2010) care se concentrează asupra semnificației și principiilor realizării revitalizării urbane, precum și Agenda Urbană a Uniunii Europene (2016) care urmărește îmbunătățirea calității vieții în zonele urbane prin intermediul parteneriatelor axate pe provocările urbane.

1.2. Cadru Metodologic

PRU de față reprezintă o introducere în exemple și principii de bune practici în reabilitarea spațiilor publice, din afara sau din interiorul cartierelor de locuit.

Importanța majoră a aplicării prezentei metodologii, consta în încercarea de a clarifica, în linii mari, problematica ansamblurilor de locuit, a zonelor degradate per ansamblu și modul în care acestea nu mai corespund nevoilor actuale ale locuitorilor lor.

Totuși, calitatea acestor cartiere de locuit poate fi considerabil îmbunătățită prin intervenții dedicate și de calitate în zonele libere și spațiile verzi din imediata lor vecinătate.

Proiectele de acupunctură urbană sunt orientate spre dezvoltarea urbană înțeleasă ca proces organic mai degrabă decât o planificare formală rigidă. Ele pot naște, prin succesul și popularitatea lor, oportunități pentru intervenții mai ample sau politici urbane implementabile la nivelul orașului.

Elaborarea PRU este un proces care presupune un demers organizat de parcurgere a mai multor etape: trecerea de la analiză, diagnoză și identificare a problemelor, nevoilor și așteptărilor unei comunități, până la prezentarea unor modalități de acțiune determinate în timp, integrate cu strategiile și politicile sectoriale existente, relevante (la nivel local, regional și național), modalități de acțiune ale căror rezultate sunt previzionate, având permanent în vedere un set bine stabilit de obiective și principii.

Însă cea mai importantă caracteristică a procesului de elaborare a PRU a unei comunități, o reprezintă condiția participativ-consultativă, obligatorie în acest tip de demers.

PRU nu este a administrației publice sau a unei entități anume, ci aparține, în primul rând, comunității locale. Acest aspect presupune derularea unui efort permanent pentru informarea și consultarea opiniilor comunității și stake-holderilor, pentru identificarea obiectivelor și intereselor comune ale diverselor medii profesionale, politice, ale structurilor instituționale și civice, lideri și chiar cetățeni și pentru participarea în procesul consultativ și cooptarea tuturor acestora în efortul pentru implementarea PRU.

În contextul respectării condiției participativ-consultative, întregul proces de elaborare a PRU devine un adevărat cadru partenerial pentru actorii relevanți și interesați de revitalizarea comunității.

În cadrul fiecărei etape din acest proces-cadru, sunt utilizate un set de metode și proceduri de lucru care permit experților colectarea informațiilor, organizarea și analiza acestora, precum și formularea concluziilor necesare trecerii în următoarea etapă, progresând în acest fel în elaborarea documentului programatic final.

Corpul metodelor de lucru utilizate, în raport cu etapele de elaborare a strategiei, este următorul:

Metodologia de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană

Analiza contextului zonal/ Analiza situației existente	Cercetarea de birou	Analiza datelor statistice oficiale publicate sau puse la dispoziție, în urma solicitărilor, de către instituțiile/ organizațiile/ entitățile relevante; Consultarea rapoartelor/ revizuirea studiilor de caz și a literaturii consolidate, analiza spațială; Analiza datelor culese de la unitățile administrative teritoriale din orașul Criuleni.
	Cercetarea pe teren	Consultarea comunității realizată prin organizarea de interviuri cu actori relevanți și beneficiarii politicilor urbane, schimb de experiență cu planificatorii locali, pe zone de interes; Aplicarea de chestionare cu scopul de a descoperi problemele urbane locale și de a identifica propuneri de soluții.
	Consultarea experților	Formarea grupurilor de lucru; Organizarea de focus-grupuri tematice cu participarea specialiștilor din cadrul administrației publice locale și a experților colaboratori, pentru aprofundarea unor teme majore.
	Analiza S.W.O.T.	Analiza integrată a rezultatelor obținute prin diagnosticarea situației existente și tendințelor dezvoltării.
Identificarea nevoilor și direcțiilor de acțiune	Inventarul nevoilor și resurselor Consultarea comunității Discuții focusate	Analiza documentelor și a planurilor cu caracter strategic; Consultarea comunității Studiul opiniilor locuitorilor orașului Criuleni; Dezbateri în Grupurile de lucru.
Propunerea soluției de dezvoltare	Analiza alternativelor/ opțiunilor strategice PRU	Identificarea și analiza alternativelor; Modelarea și selecția alternativelor; Planificarea strategică PRU; Prezentarea publică a soluției de dezvoltare; Dezbateri consultative în cadrul Grupurilor de lucru.
Formularea PRU		Planificarea intervențiilor și elaborarea Planului de Acțiune; Stabilirea mecanismului de monitorizare a implementării PRU; Informarea publică (a comunității locale, societății civile); Informarea directă (a partenerilor și părților interesate); Consultarea publică – dezbateri publice; Colectarea propunerilor și definitivarea conținutului.

Majoritatea metodelor de lucru utilizate sunt orientate către implicarea partenerilor identificați, indiferent dacă este vorba despre consultarea comunității în ansamblu, de consultarea unor grupuri de lucru sau de consultarea experților.

Grupurile de lucru au un loc central în cadrul acestui proces, fiind direct implicate în majoritatea etapelor și cuprinzând experți din domenii diverse, membrii ai autorităților publice locale, ai organizațiilor și asociațiilor, ai presei, precum și membri ai comunității.

În vederea respectării metodologiei și experienței (atât naționale cât și internaționale) anterioare în elaborarea PRU s-a luat în considerare integrarea următoarelor elemente:

(a) zona geografică vizată	Context argumentativ și strategic
(b) o analiză a nevoilor de dezvoltare și a potențialului zonei, inclusiv a interconexiunilor economice, sociale și de mediu	Analiza SWOT pe domenii de analiză și concluziile desprinse
(c) o descriere a unei abordări integrate care răspunde nevoilor de dezvoltare identificate și potențialului zonei	Conceptul de dezvoltare strategică a PRU
(d) o descriere a implicării partenerilor, în pregătirea și implementarea PRU	Procesul consultativ și de implicare a factorilor interesați

Implementarea PRU este direct influențată de principalele documente de planificare elaborate la nivel național, central și regional.

Procesul consultativ și de implicare a factorilor interesați

La baza elaborării, implementării, monitorizării și evaluării PRU a orașului Criuleni a stat un sistem coordonat de informare și comunicare ce a respectat principiile europene și naționale aplicate în dezvoltarea regiunilor și au fost implicate consultări/ discuții formale și informale cu reprezentanți ai autorităților competente, ai autorităților publice locale, cu organizații ale societății civile, cu parteneri economici și sociali, avându-se în vedere inclusiv promovarea egalității de gen și nediscriminării.

Pe perioada elaborării PRU s-a urmărit în permanență îmbunătățirea activității de lucru în parteneriat cu toți participanții relevanți astfel încât principiile de funcționare și aplicabilitate ale documentului să conducă la creșterea, maximizarea și obținerea cu succes a viziunii angajate și aplicabile.

Comunicarea continuă, scopul documentului și viziunea de atins au fost indicatorii utilizați împreună cu partenerii implicați în procesul de elaborare a PRU.

Astfel, procesul de elaborare al PRU a fost coordonat de specialiștii principali sectoriali ai primăriei orașului Criuleni care au asigurat, împreună cu partenerii :

- Identificarea, cooptarea și colaborarea cu factorii de interes local care au putut furniza informații necesare în procesul de analiză și diagnostic;
- Diseminarea activității de elaborare PRU, respectiv a propunerii de dezvoltare la nivelul zonei municipale în vederea colectării propunerilor și observațiilor din partea factorilor interesați relevanți.

Pe perioada elaborării PRU au fost derulate procese de consultare eficiente ce au vizat principiile de bază și regulile care ghidează funcționarea structurilor implicate în procesul de programare și gestionare a axelor prioritare avându-se în vedere omogenizarea modului de funcționare a acestora și creșterea capacității operaționale a proiectelor pentru generarea de rezultate cu impact asupra revitalizării urbane.

1.3. Legăturile programului cu documentele strategice naționale

În acest capitol vor fi menționate cele mai importante legături dintre PRU al orașului Criuleni și principalele documente strategice și de planificare naționale, regionale și locale. Luând în considerare principiile revitalizării urbane, conexiunea dintre Program și documentele strategice și de planificare va contribui la asigurarea unei viziuni prioritare privind dezvoltarea durabilă a orașului.

Liniile directoare privind revitalizarea urbană în Republica Moldova,

Liniile directoare privind revitalizarea urbană în Republica Moldova, reprezintă un document elaborat de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului în colaborare cu Ministerul Investițiilor și Dezvoltării Economice din Republica Polonă și Reprezentanța Fundației „Fundacja Solidarności Międzynarodowej” în Republica Moldova/Solidarity Fund PL în Moldova, și adresat autorităților administrației publice, inclusiv persoanelor responsabile de gestionarea proceselor de RU.

Liniile directoare stabilesc modul de elaborare a Programelor de Revitalizare Urbană, condițiile pentru implementarea Programelor și proiectelor de revitalizare urbană și indică modalități de asigurare a complementarității intervențiilor pentru proiectele de revitalizare urbană din diverse surse de finanțare.

PRU al orașului Criuleni este realizat în conformitate cu LD, corespunde în totalitate normelor și principiilor de revitalizare urbană, fiind bazat pe cooperare între administrațiile publice la nivel central și local, parteneriate eficiente și durabile cu comunitatea locală și sectorul privat, campanii de informare/promovare, transparență în procesul decizional și nu în ultimul rând înțelegerea specificului și contextului local.

Strategia Națională de dezvoltare regională pentru anii 2022 – 2028.

Strategia Națională de dezvoltare regională pentru anii 2022 – 2028 temeiul art. 9 alin. (1) din Legea nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 21-24, art. 68). Strategia este principalul document de planificare a dezvoltării regionale în Republica Moldova, care reflectă cadrul strategic național în domeniu și introduce mecanismele naționale ale acestei dezvoltări. Obiectivul general al Strategiei este:

Dezvoltarea echilibrată și durabilă asigurată în toate regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova, care va fi realizat prin asigurarea accesului la servicii și utilități publice calitative, creștere economică sustenabilă și guvernanță îmbunătățită.

În acest context, PRU al orașului Criuleni a fost elaborat conform cadrului strategic în domeniul dezvoltării regionale, iar implementarea cu succes a acestuia va îmbunătăți nivelul de trai în regiune, va diminua disparitatea regională, va asigura coeziune teritorială și va reduce procesele migraționale în regiune.

Programului Operațional Regional (POR) Centru a fost elaborat ținând cont de prevederile legislației naționale în vigoare și anume: Legea nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și, în particular, conform Metodologiei de elaborare, aprobare și implementare a Programelor Operaționale Regionale, aprobată de MADRM pe 12.02.2021. Conform prevederilor legale, POR Centru pentru anii 2022-2024 este principalul document de planificare a dezvoltării echilibrate și durabile a Regiunii de Dezvoltare Centru pe un termen mediu care reflectă necesitățile, obiectivele și direcțiile de dezvoltare. Programul este structurat, în linii mari, în baza cerințelor HG 386 din 17-06-2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

Documentul a fost realizat în conformitate cu prevederile metodologice elaborate de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, prin care au fost stabilite conținutul programului, cadrul de elaborare, consultare și aprobare al acestuia. Documentul se axează pe nevoile majore ale regiunii și tinde spre valorificarea potențialului său de dezvoltare.

În procesul elaborării prezentului document de planificare, pentru a asigura o corelare intra-regională și interregională cu alte documente de planificare, au fost analizate și strategiile de dezvoltare ale raioanelor din Regiunea Centru (care au asemenea strategii/planuri), precum și proiectele Programelor Operaționale Regionale ale celorlalte regiuni de dezvoltare.

Prin conținutul său, prezentul document reprezintă o continuare logică a Strategiei de Dezvoltare Regională Centru pentru anii 2022-2028 și este corelat cu obiectivele strategice ale acesteia. La baza elaborării POR Centru a stat noua paradigmă a dezvoltării regionale, accentul fiind pus pe competitivitate regională, pe utilizarea mai bună a potențialului celor mai importante zone urbane cu impact asupra creșterii ocupării forței de muncă și stimularea dezvoltării economice.

Strategii locale

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a orașului Criuleni.

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a orașului Criuleni pentru anii 2022-2030 a fost aprobată prin Decizia Consiliului orașenesc Criuleni Nr. 1/2 din 18.02.2022. Strategia este un document de referință care formulează viziunea de dezvoltare durabilă a orașului, bazată pe asigurarea

echilibrului între creșterea economică, conservarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural, protejarea mediului înconjurător și îmbunătățirea calității vieții. Misiunea strategică a orașului pentru anii 2022-2030 este:

Orașului Criuleni reprezintă un spațiu ecologic, centrul cultural-turistic, cu grad înalt de accesibilitate, cu cetățeni activi și responsabili, prietenos oamenilor de afaceri.

Pentru realizarea misiunii strategice, acțiunile tuturor factorilor implicați în procesul de dezvoltare locală sunt orientate spre atingerea obiectivelor strategice. Deși Strategia de Dezvoltare Durabilă a orașului Criuleni nu include conceptul de revitalizare urbană, fiecare obiectiv strategic include acțiuni care sunt complementare cu revitalizarea urbană, creând astfel un cadru de bază eficient pentru implementarea proiectelor de revitalizare urbană. În special, acest tip de acțiuni sunt prevăzute în cadrul Direcțiilor Strategice de Dezvoltare Elaborate.

În această ordine de idei, PRU a orașului Criuleni va completa planificarea strategică a orașului, fiind realizat conform conceptului general de dezvoltare și bazat pe acțiuni integrate teritorial. Luând în considerare faptul că, actuala Strategie de Dezvoltare Durabilă a orașului își va înceta valabilitatea abia la sfârșitul anului 2030, se preconizează ca paralel, cu Strategie de Dezvoltare a orașului care conține prevederi și activități privind revitalizarea urbană, să se implementeze și PRU, iar experiența obținută în elaborarea PRU, respectiv stimularea implicării locuitorilor în soluționarea problemelor locale va deveni o bază a procesului pregătirii următorului document strategic.

II. Analiza oraşului – determinarea zonelor degradate şi a zonei de revitalizare.

2.1. Descrierea generală a oraşului Criuleni

Oraşul Criuleni, este unul dintre principalele centre economice, educaţionale, şi culturale în Regiunea de Dezvoltare Centru al Republicii Moldova.

Oraşul Criuleni este situat în centrul Republicii Moldova, la latitudinea de 47°13'02"N şi longitudinea 29°09'05"E, cu o altitudine de 19 metri faţă de nivelul mării, la o distanţă de 45 km spre nord-vest de capitală.

Caracteristici geografice

Oraşul ocupă o suprafaţă de 576,8 ha. Situat în zona de centru a Republicii Moldova într-o regiune de şes şi coline pe malul drept al râului Nistru. Oraşul are 3,6 km în lungime şi 1,6 km în lăţime. Râul Nistru se mărgineşte pe partea de nord-est cu oraşul Criuleni pe o distanţă de 3 km.

Relieful localităţii prezintă o suprafaţă deluroasă.

Suprafaţa plantaţiilor forestiere a localităţii este prezentată atât sub formă de fâşii forestiere, cât şi plantaţii forestiere şi constituie 226,8 ha.

trandafiri, flori de primăvară

Scurt Istoric.

Prima atestare documentară a localității Criuleni este din 23 septembrie 1607. Un document de la domnitorul Mihail Movilă, datat cu 23 septembrie 1607, precizează hotarul satului Zolonceni (Zolonceanii) de la gura Răutului ca fiind „mai sus de Criuleni”, care e o veche denumire a actualului Criuleni. Un alt document istoric din 5 mai 1618 ne vorbește despre un oarecare Vasile, care donează lui Nicolae Donici partea lui din satul Criuleni. Către sfârșitul sec. XVIII în Criuleni exista un șantier naval. În alt document se precizează că localitatea este veche și că satul în formațiunea lui actuală exista în anul 1814, când a fost înălțată biserica Sfântul Mihail. Pe vremea aceea, comuna era legată printr-un pod de orașul Dubăsari din Podolia, situat ceva mai sus de Criuleni, pe malul stâng al Nistrului. Primii proprietari au fost familii de moldoveni: Sclifos, Samoilă și Tătaru. La 1 ianuarie 1949 Criuleni aveau 1.323 de locuitori, inclusiv 977 de moldoveni, 179 ruși, 159 de ucraineni ș.a. Un alt recensământ, însă, cel din 1989, înregistrează o vădită creștere a populației – 9.452 de oameni (4.416 de bărbați și 5.036 de femei). Această evoluție se explică prin acordarea orașelului a statutului de centru raional, iar odată cu aceasta construirea multor întreprinderi industriale, deschiderea de instituții de administrare publică locală etc. Pe teritoriul orașului se află zăcămintele de materiale de construcție de piatră calcaroasă, argilă, nisip, pietriș, care se folosesc în economia națională. De asemenea, sunt mari rezerve de apă potabilă subterană.

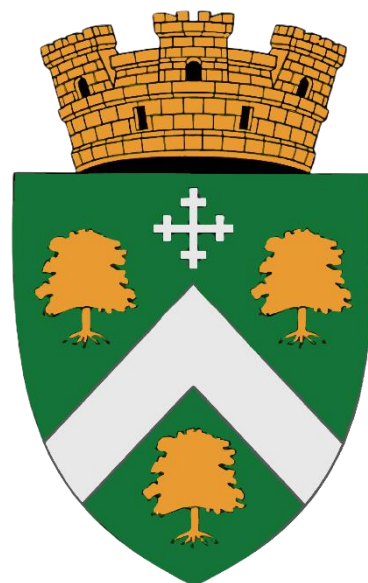
Elemente ale identității orașului

Primul pas în construirea unui brand de oraș pentru Criuleni a fost făcut prin decizia Consiliul Orașenesc Criuleni nr. 16/3 din 19.01.2001, cu poziția “Taxa pentru dreptul de a folosi simbolica locală” se descrie blazonul orașului. Pe blazon este reprezentată imaginea într-un câmp verde, sub o cruce încrucișată de argint, cu un câprior de argint, însoțit de trei stejari aurii ruși. Scutul este acoperit cu o coroană de aur de trei turnuri. Au dreptul de a folosi simbolica locală persoanele fizice și juridice care aplică simbolica locală persoanele fizice și juridice care aplică simbolica locală producției fabricate. Taxa respectivă este calculată în dependență de valoarea producției fabricate, căreia se aplică simbolica locală.

Blazonul este cartea de vizită a or. Criuleni are forma unui scut, pe scut fiind reprezentată imaginea într-un câmp verde, sub o cruce încrucișată de argint, cu un câprior de argint, însoțit de trei stejari aurii ruși. Scutul este acoperit cu o coroană de aur de trei turnuri

Innul orașului Criuleni este compus pe versurile și muzica lui Irina Nicolai, muziciană și băștinașă a orașului Criuleni. Interpreți: Irina Nicolai & Iurie Cumpătă, aranjament muzical Iurie Britan.

Unul dintre cele mai importante elemente de brand al orașului Criuleni este legat de amplasarea geografică a sa. Fiind amplasat în poziția de centru al republicii, pe malul stâng al râului Nistru, la doar 3 km.

Unul din cele mai atrăgătoare obiecte turistice ale or. Criuleni pe bune este considerat “Peștera surprizelor” situată în extremitatea nordică a orașului. Lungimea galeriilor de 1700 m este ca a doua mărime în Republica Moldova după peșterea Emil Racoviță, a treia ca lungime în Europa și a șasea din lume, Peștera fiind un element de brand, și o carte de vizită a republicii. Aceasta face parte din patrimoniul monumentelor de importanță culturală și istorică națională.

Criuleni a fost atestat oraș cu cea mai veche șosea din Basarabia.

Un alt element de brand este reprezentat de prezența unui număr mare de copaci de tei, trandafiri, flori de primăvară și floarea soarelui, spațiu pitoresc și premise bune pentru dezvoltarea turismului rural.

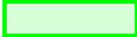
2.2. Delimitarea zonelor orașului și analiza acestora.

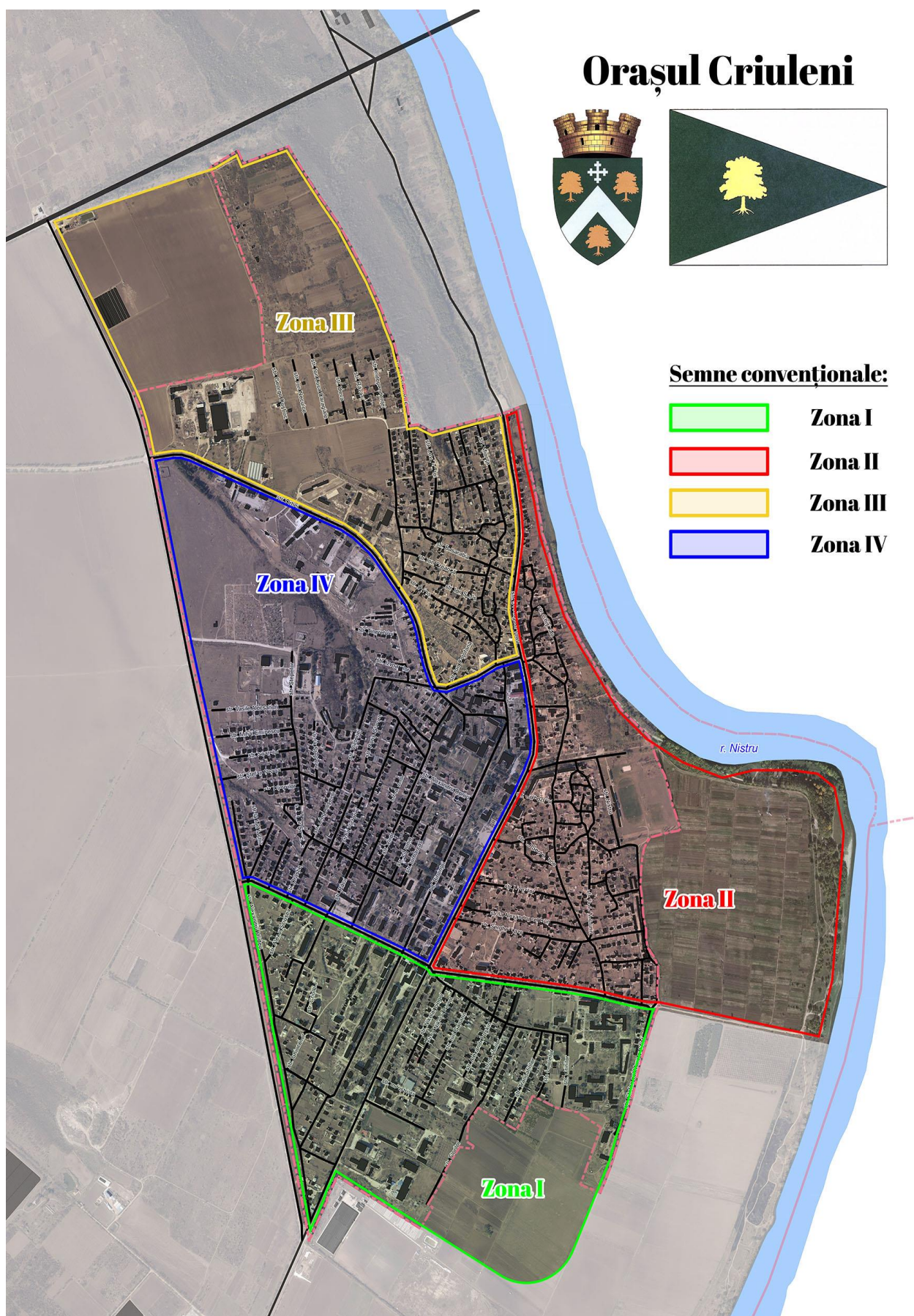
Conform Planului Urbanistic General, suprafața totală a orașului Criuleni, inclusiv spațiul intravilan, este de 817.8 ha. Orașul Criuleni este divizat în patru zone de dezvoltare: Zona I, Zona II, Zona III, Zona IV.

Orășul Criuleni

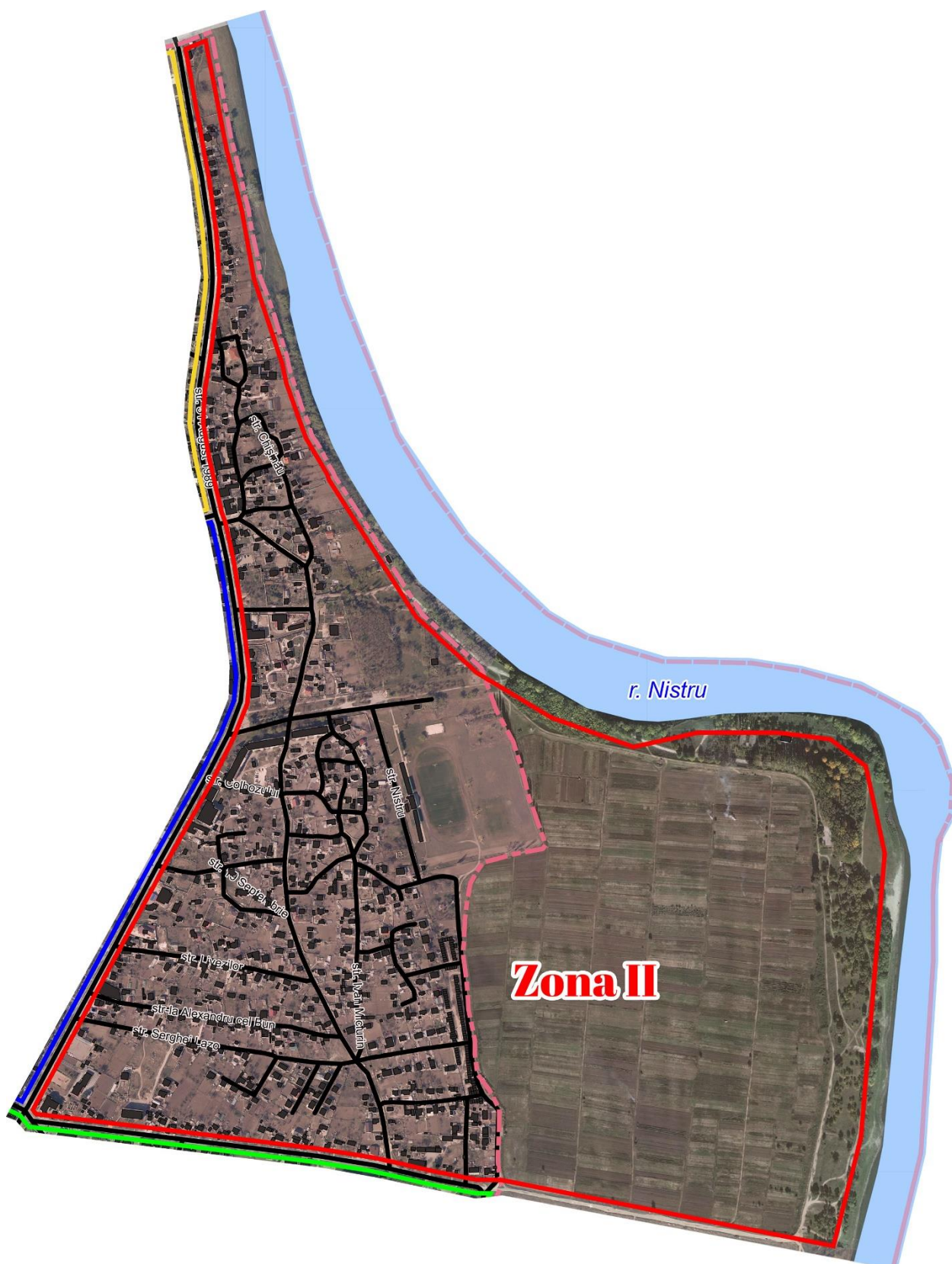

Semne convenționale:

	Zona I
	Zona II
	Zona III
	Zona IV

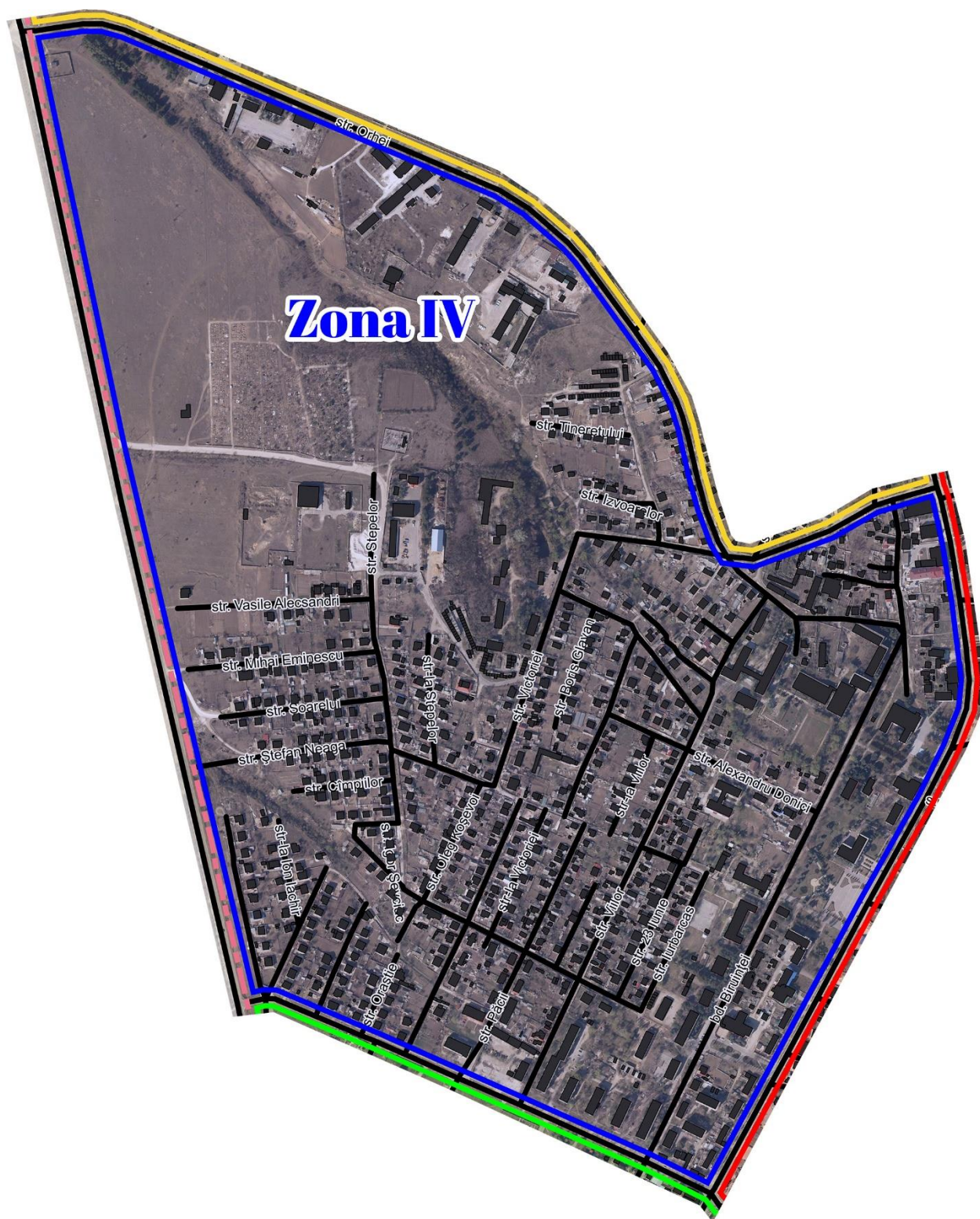
Zona II

Zona III

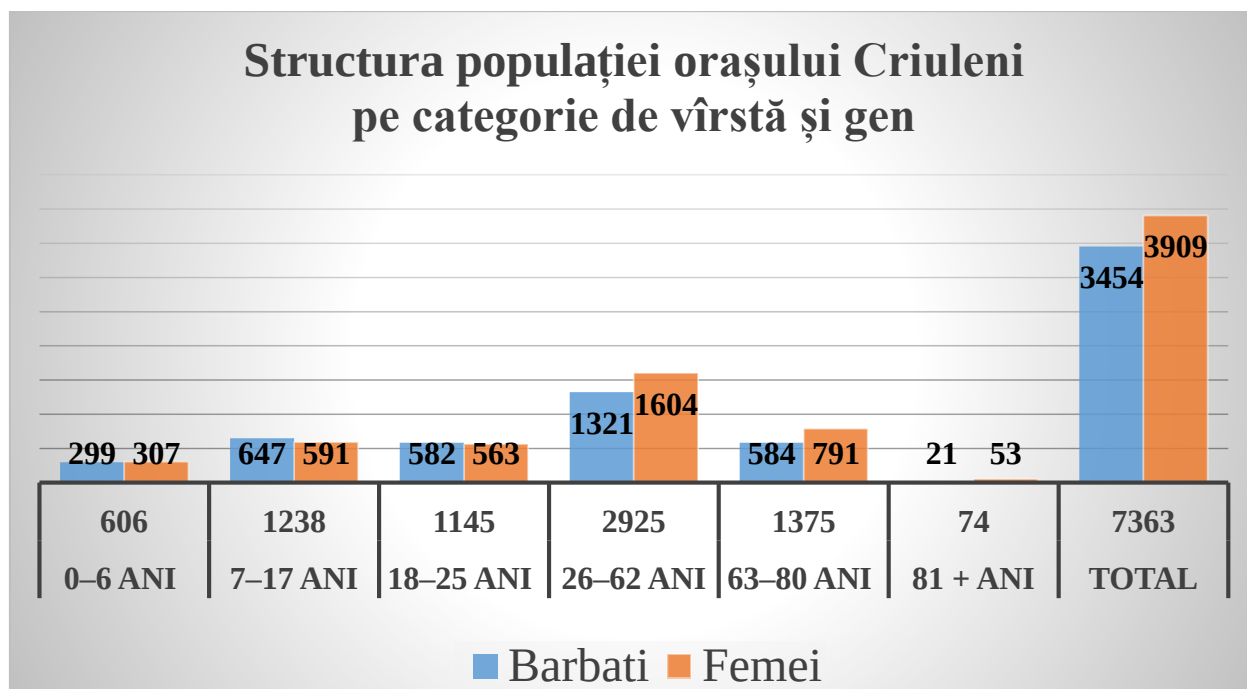

Zona IV

2.2.1. Sfera socială

Conform indicatorilor sociali oferii de BNS, avem următoarea componență pe categorii de vârstă a populației.

Astfel, putem observa că pentru categoria de vârstă 0-6 ani avem o egalare de gen aproximativă, pentru 7-17 ani coeficientul de gen a populației este predominant pentru masculin, pentru categoria de vârstă 18-25 ani avem o egalare de gen aproximativă, iar pentru restul categoriilor de vârstă genul feminin prevalează semnificativ. Acest fapt poate fi explicat de natalitatea precedentă unde era predominant genul feminin, iar mai recent este predominant de genul feminin, dar pentru persoanele în etate ce trec de vârsta 63 ani, în speță pentru categoria de vârstă 81+ ani acest fapt poate fi explicat și de speranța de viață a femeilor față de cea bărbaților odată cu înaintarea în vârstă, fapt demonstrat de coeficientul genului feminin ce depășește puțin peste dublu celui masculin.

Evoluția fenomenelor demografice

Numărul născuților vii, la nivelul orașului Criuleni, în anul 2021 s-a înregistrat un număr de 68 de persoane, rata este de 9,23 ‰, tendința fiind de scădere începând cu anul 2019. Această tendință se observă la nivelul întregii zone ale orașului. Rata de natalitate este direct proporțională cu numărul născuților vii, urmând aceeași tendință descrescătoare în ultimii 3 ani la nivelul orașului Criuleni.

Numărul de persoane decedate la nivelul orașului Criuleni, pentru anul 2021 a ajuns la 95 persoane, număr ce se află în creștere față de anul anterior, creștere ce poate fi cauzată, în principal, de contextul pandemiei provocate de coronavirusul SARS-CoV-2 care a caracterizat anul 2020.

În ceea ce privește **rata mortalității** pentru anul 2021, la nivelul orașului Criuleni, rata este de 12,90‰. În ambele situații, comparativ cu indicatorii statistici de la nivel național, rata mortalității este considerabil mai ridicată față de rata mortalității de la nivelul raionului. La nivel regional, rata mortalității pentru anul 2021 este de 11,5‰, iar la nivel național este de 15,4‰.

Sporul natural (diferența dintre rata natalității și rata mortalității) are o valoare negativă la nivelul orașului Criuleni, ceea ce indică tendința de descreștere a populației. Pentru orașului Criuleni, se

înregistrează în 2021 o rată a sporului natural de -3,67‰, comparativ cu situația per raion unde sporul natural este de +2,00‰.

Indicele de **îmbătrânire demografică** a populației stabilește numărul de persoane vârstnice (de peste 65 de ani) ce revin la 1.000 de persoane tinere (vârstă cuprinsă între 0 – 14 ani), astfel, la nivelul orașului Criuleni, gradul de îmbătrânire a populației este de 805,00‰. Astfel gradul de îmbătrânire este într-o continuă creștere în ultimii 5 ani, situație ce caracterizează fenomenul de îmbătrânire demografică la nivelul populației municipale.

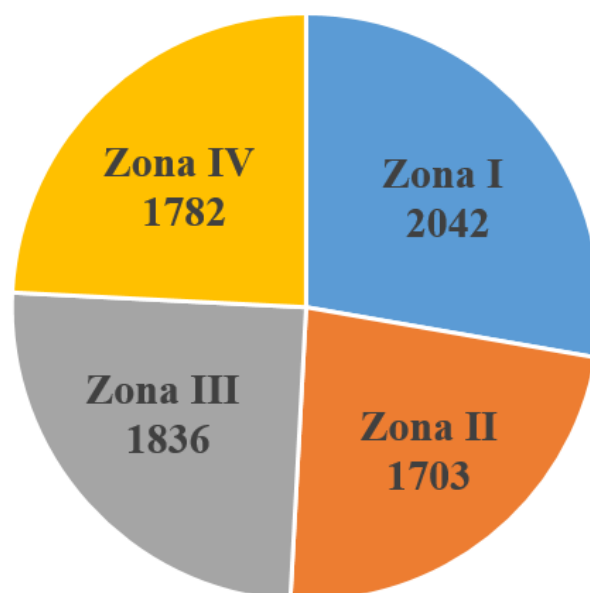
Raportul de **dependență demografică** calculat ca raport dintre persoanele considerate dependente (categorie din care fac parte persoanele cuprinse cu vârste între 0-14 ani și peste 65 ani) și persoanele considerate apte de muncă (persoanele cu vârsta cuprinsă între 15-64 de ani) exprimat la 1.000 de persoane a ajuns în orașului Criuleni, la nivelul anului 2021, la 145,00‰, astfel, la 1.000 de persoane apte de muncă revin în mediu 145 persoane dependente.

Indicatorul **rata de înlocuire** a forței de muncă reprezintă raportul dintre numărul total al populației tinere (0-14 ani) și o treime din populația cu vârste cuprinse între 15-64 de ani, exprimat la 1.000 de locuitori. Pentru orașului Criuleni, în anul 2021, rata înlocuirii forței de muncă este 217,00‰, astfel, la momentul ieșirii din câmpul muncii a 1.000 de persoane, acestea vor fi înlocuite de aproximativ 217 de persoane. Astfel dacă rata de înlocuire a forței de muncă va înregistra scăderi continue, în timp, pentru orașului Criuleni se va crea un deficit al forței de muncă, aspect critic în lipsa utilizării unor soluții tehnologice inovatoare care, odată cu trecerea timpului, ar putea înlocui treptat forța de muncă umană.

Repartizarea populației orașului Criuleni pe sectoare ne profilează o asemenea reprezentare grafică:

Analizînd diagrama respectivă putem constata că din cele patru zone locative ale orașului Criuleni, Zona I este cea mai populată zonă, zona II, III și IV sunt aproximativ egale ca populație.

Repartizarea populației pe sectoare

Ținând cont de datele statistice referitor la populație de 7363 locuitori, și datele cu privire la suprafața orașului de 576,8 ha sau 5,76 km², am stabilit că densitatea populație per municipiu este de 1278 locuitori pe km².

Situația per zone diferă de la zonă la zonă, astfel avem:

- Zona I – populația – 2042 locuitori, suprafața 1,6 km²
- Zona II – populația – 1703 locuitori, suprafața 1,33 km²
- Zona III – populația – 1836 locuitori, suprafața 1,43 km²
- Zona IV – populația – 1782 locuitori, suprafața 1,39 km²

Dacă analizăm datele cu referire la suprafață (conform diagramei) putem constata că cele mai extinse zone ca suprafață este Zona I care are cea mai mică densitatea a populației, ne semnificative, în rest zona II, III și IV sunt egale ca densitate.

Referitor la categoriile social vulnerabile, putem observa din diagrama alăturată, că cele mai mare număr de familii defavorizate se regăsesc la fel în Zona II, fapt explicat de traiul modest a majoritatea locuitorilor din zona respectivă.

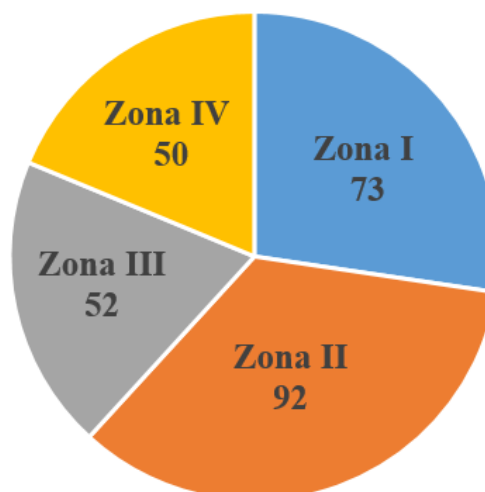
Cele expuse mai sus își regăsesc confirmarea și în numărul beneficiarilor de ajutor social, unde la fel predomină zona II, mai nou apare zona I.

Dacă să raportăm în coeficient procentual numărul de beneficiari ai asistenței sociale la numărul total de populație pe zonă, atunci avem asemenea rezultate:

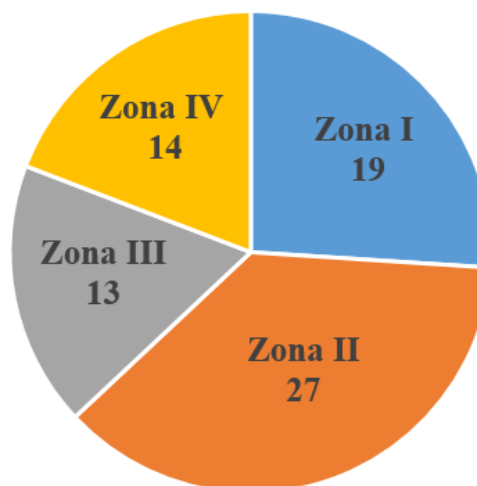
- Zona I – 0,99 %
- Zona II – 1,25 %
- Zona III – 0,71 %
- Zona IV – 0,68 %
-

Astfel putem constata că din punct de vedere a beneficiarilor de asistență socială predominant este zona II.

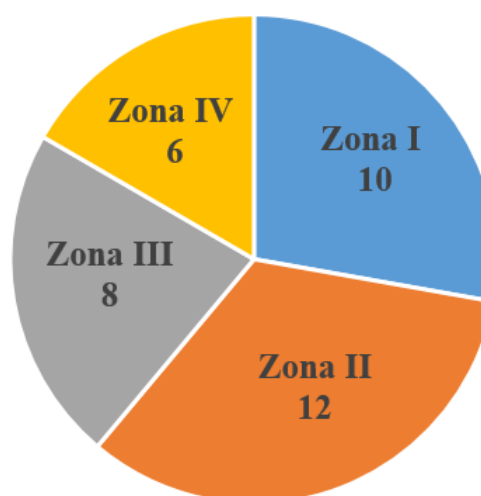
Beneficiarii de Asistență Socială

Familii social-vulnerabile

Persoanele cu necesități speciale

Cele expuse mai sus la fel pot fi confirmate și de diagrama alăturată, unde prin datele ce adresarea la serviciile de asistență socială, la fel se evidențiază zona II

Referitor la persoanele cu necesități speciale putem menționa că numărul acestora este oarecum echilibrat pe zone, cu excepție zona II, cu o pondere majoră nesemnificativă față de celelalte zone.

Dacă e să facem o referire și la numărul șomerilor, atunci putem face referire la următoarele cifre oferite de ANOFM, filiala Criuleni, prezentate în diagrama alăturată. Totuși, aceste date putem să le considerăm incomplete, acest fapt poate fi explicat de așa factori ca:

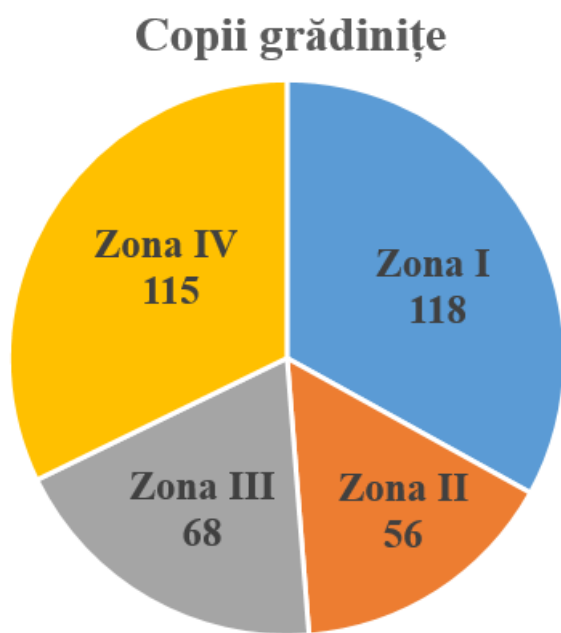
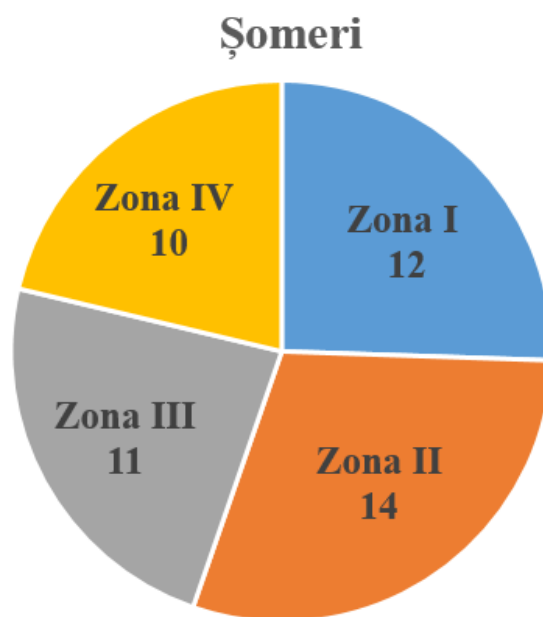
- Un factor important care ne determină să nu considerăm relevante cifrele date, este și procedura birocratică de evidență a șomerilor, prezentarea cu regularitate la oficiul ANOFM, cadrul legal ce ar permite munca în folosul statului, etc, ceea ce creează incomodități, chiar și situația pandemică care a stimulat sporirea alocației de șomaj, nu a stimulat sporirea numărului și înregistrarea șomerilor.

Un alt aspect destul de important ce ține de sfera socială este contingentul de copii din învățământul preșcolar, școlar, liceal dar și alimentarea acestora în instituțiile unde își fac studiile.

Astfel, per oraș avem un număr total de 357 copii preșcolari, în toate zonele din oraș, care frecventează cele 2 grădinițe. Raportat la numărul total al populației per oraș, constatăm că aproximativ 4,85% îl constituie preșcolarii. De asemenea analizând diagrama alăturată putem constata că zona cu numărul cel mai mare, ba chiar putem spune dublu de preșcolari pe municipiu, este zona I, zonele IV, zona II și III sunt oarecum echilibrate. Totodată este de menționat că per oraș activează 2 instituții preșcolare, ele fiind amplasate în zona I și IV.

Referitor la capitolul școlarizare, învățământ gimnazial și liceal putem menționa că la moment în oraș avem 2 instituții de învățământ școlar, cu un contingent total de 883 copii, ceia ce constituie aproximativ 12% din numărul total al populației orașului.

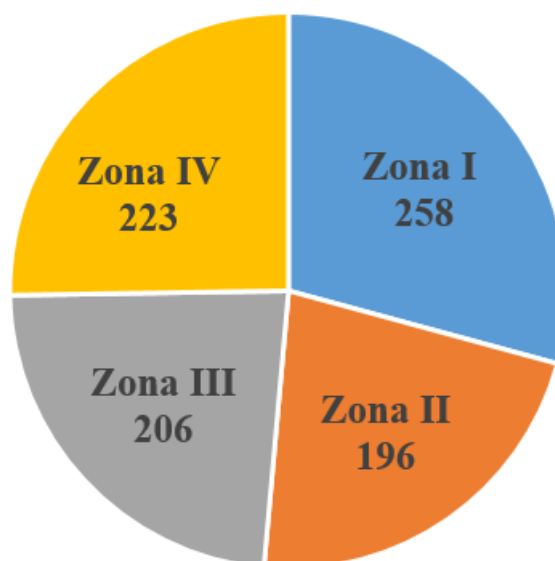
În același context putem menționa că ambele instituții de învățământ se află în zona IV.

La nivelul oraşului Criuleni, sunt prezente şi fenomene mai puţin pozitive, precum scăderea populaţiei active şi a resurselor umane disponibile pentru muncă, fenomen care tinde să devină cronic de la an la an, chiar şi la nivel naţional. Combaterea acestui fenomen se poate realiza fie prin atragerea de forţă de muncă externă, fie prin investiţii în echipamente ce înglobează tehnologie de ultimă generaţie care pot substitui cel puţin o perioadă de timp munca umană, corelat cu aplicarea de politici pro-natalitate şi alte acţiuni economico-sociale, cu efecte pe termen lung.

Măsurile întreprinse de către instituţiile Administraţiei Publice Locale de nivelul I şi II, în comun cu cele întreprinse de Stat la nivel central şi de partenerii externi prin intermediul diferitor Organizaţii Neguvernamentale şi Grupuri de Iniţiativă, vin să consolideze situaţia demografică a Republicii Moldova, economia ţării, dar şi familiile care tot mai des sunt incomplete în cea mai mare perioadă al anului.

Copii şcolarizaţi

2.2.2. Sfera economică

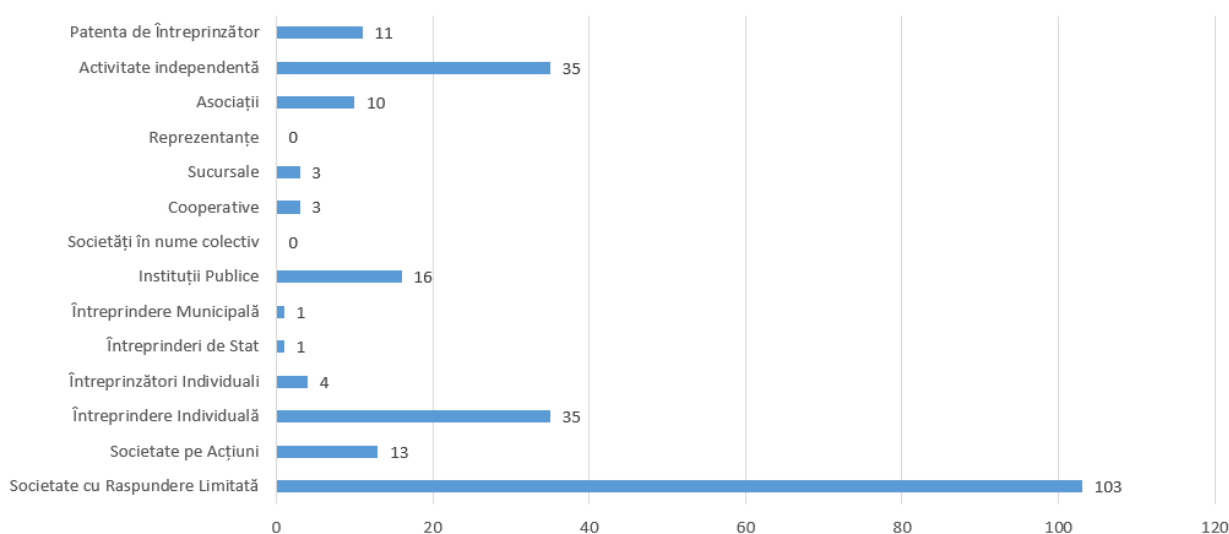
La moment în orașul Criuleni avem 169 de agenți economici.

Dintre care:

- SRL-uri 103 înregistrate, active până în prezent.
- ÎI-uri 35 înregistrate, active până în prezent
- S.A-uri 13 înregistrate, active până în prezent
- CPC-uri – 3 înregistrate, active până în prezent
- Alte forme juridice, ce nu se regăsesc la moment etc. – 46 patente înregistrate.

Per concluzie putem menționa că cel mai stabil la acest moment este forma juridică SRL cu diverse genuri de activitate atât licențiată cât și nelicențiată.

PERSOANE JURIDICE ȘI ÎNTREPRINZĂTORI INDIVIDUALI DIN ORAȘUL CRIULENI 31.12.2022

Domeniul economic al orașului este reprezentat prin trei sectoare importante pentru dezvoltarea economiei locale: sectorul comerț, sectorul industrial de producere, servicii, sectorul transport și alte servicii publice (telecomunicații, asigurarea cu energie electrică și agent termic, aprovizionarea cu apă potabilă, canalizare, gestionarea deșeurilor etc.).

Sectorul comerț și servicii reprezintă o ramură importantă a economiei locale. A crescut volumul serviciilor de comunicații, de piață, servicii medicale, învățământ ș.a.

Ramurile cu pondere semnificativă în realizarea cifrei de afaceri generate per ansamblu la nivel de oraș, rămâne a fi comerț și servicii, predominant fiind genurile de activitate „Comerț cu ridicata nespecializat de produse alimentare, băuturi și tutun”, Comerț cu ridicata nespecializat de produse alimentare”, „Comerț cu ridicata al combustibililor solizi, lichizi și gazoși și al produselor derivate”, „Transporturi rutiere și de mărfuri” etc.

Complexul industrial constituit din 2 zone industriale („Nord” și „Sud”), cuprinde peste 34 întreprinderi de diferite activități economice: alimentară, construcție, materialele de construcție, agricole și alte.

Zona industrială "Nord". Teritoriul acestei zone este situat în partea nordică a orașului în preajma străzii Criuleniului și are suprafața 93,0 ha

Aici cele mai importante din întreprinderi, ce activează, sunt: ÎM „Comunservice”, „Drumuri-Criuleni” S.A. , „Petru Balan”, baza “Combinatului de vinuri Cricova” SA și întreprinderea

țăărănească “Mihai și Com”. Întreprinderile zonei sunt înzestrate cu accese auto, amenajate și asigurate cu toate tipurile de rețelele ingineresti.

Aceasta zonă dispune de teritorii în rezervă circa a 12,8 ha.

Întreprinderile amplasate în aceasta zonă în marea majoritate funcționează, excepție din lipsa de investiții fac parte: SA “Autoservice Criuleni”, Aceste întreprinderi în perspectivă vor fi supuse restructurării sau reprofilării, conform unui program de acțiuni de activitate a întreprinderilor falimentare. Aici în partea de Nord a zonei se propune a amplasa 2 întreprinderă agroindustriale în producerea producției agricole și anume “Intercom SULT” SRL și “Agroprun-Com” SRL respectiv pe o suprafață de 10,0 ha și 15,0 ha cu crearea zonei de protecție de 100 m față de spațiile locative. În aceasta zonă în preajma cimitirului și bazei auto.

Se propune a reamplasa o parte de întreprinderi amplasate în zona de “Sud” din spațiile locative. Aceste sunt: baza tehnică a sistemelor de irigare, întreprinderea specială și baza tehnica agricolă “Gorobica-Agro” SRL. Fosta întreprindere de producerea hranei furajeră se propune spre lichidare, iar blocurile existente a le folosi în serviciile socio-comunale.

În zona această se află stația de producere a energiei fotovoltaică cu capacitatea circa 2,8 MW, construită în temeiul acordului multilateral dintre Guvernul RM, Guvernul Republicii China și Consiliul raional Criuleni. În anul 2017 Consiliul or. Criuleni au oferit 8 ha în comodat în folosința Consiliului Raional Criuleni pe un termen de 25 ani.

Zona industrială "Sud" este amplasată în partea sudică a orașului de a lungul str. 31 August înzestrată cu toate tipurile de asigurări tehnice. Cele mai importante din întreprinderi, ce activează la moment sunt: baza rețelilor electrice “Premier Energy”, gospodăria țărănească “Cojocar M”, depozite “Grecu-Stavilă”. Serele Î.M. “Verde Mondial”. Zona dată ocupă o suprafață de 17,0ha.

Un factor importat își reprezintă stațiile de alimentare pentru autoturisme care își desfășoară activitatea în această zonă, ele sunt amplasate pe drumul centrat și la intersecția cu drumul M3 (Slobozia-Chișinău-Poltava).

Conform soluțiilor urbanistice în aceasta zonă au loc modificări de sistematizare și anume: întreprinderile amplasate în spațiul locativ și în apropierea spitalului, care nu corespund cerințelor sanitaro-ecologice vor fi supuse în perspectiva reamplasării în partea de Nord a orașului în zona industrială “Nord” așa după cum sa menționat mai sus.

Majoritatea întreprinderilor funcționează cu excepția fabricii de pâine, care nu funcționează și se propune spre reprofilare. Zona dispune de 0,9 ha teritorii de rezervă.

În conformitate cu studiile de valorificare efectuate pe teren majoritatea întreprinderilor orașului au fost amplasate și construite în a.a. 1970-1985 și nu au suportat schimbări esențiale în structura urbanistică. În studiu s-au determinat granițele zonelor industriale, teritoriul de rezervă privind dezvoltarea de perspectivă a întreprinderilor, de asemenea s-au propus soluții de reamplasare a întreprinderilor ce nu corespund cerințelor sanitaro-ecologice.

Cu toate acestea, se remarcă o lipsă cronică a forței de muncă specializate și un nivel salarial relativ scăzut. Pe de altă parte, se observă o absență importantă a ceea ce înseamnă parcurile cu caracter științific și tehnologic, element esențial în procesului de dezvoltare economică al unui oraș.

Stimularea unui ritm al dezvoltării economice trebuie susținut prin atragerea de noi investiții la nivelul orașului în vederea creării unor noi locuri de muncă, acțiuni ce vor permite atragerea de noi rezidenți și astfel vom obține atenuarea efectelor negative ale îmbătrânirii populației. În acest sens, este necesară dezvoltarea infrastructurii pentru afaceri (valorificând astfel și poziționarea geografică a orașului concomitent cu implementarea de acțiuni de stimulare a spiritului antreprenorial sau de investiții ce pot sprijini întreprinderile prin crearea de condiții optime necesare desfășurării activității (ex. parcuri industriale sau centre de afaceri).

O analiză a activității economice pe sectoare este irelevantă iar analitica prelucrării datelor statistice ar fi neobiectivă din considerentul că majoritatea activităților economice sunt concentrate în zona IV și zona II, foarte puțin în celelalte zone.

2.2.3. Sfera de mediu

Mediul reprezintă ansamblul de condiții și elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul, subsolul, aspectele caracteristice ale peisajului, toate straturile atmosferice, toate materiile organice și anorganice, precum și ființele vii, sistemele naturale în interacțiune, cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv unele valori materiale și spirituale, calitatea vieții și condițiile care pot influența bunăstarea și sănătatea omului. Activitatea umană și, implicit, existența individului, este de neconceput în afara mediului. Relația dintre om și natură, precum și interdependența lor, influențează echilibrul ecologic, determină condițiile de viață și muncă pentru om, precum și perspectivele dezvoltării societății în ansamblu. Astfel, protecția mediului înconjurător reprezintă o problemă însemnată și totodată o obligație de interes național și internațional.

Calitatea aerului

Aerul reprezintă factorul de mediu transportator al poluanților în mediu, astfel poluanții ajunși în atmosferă se răspândesc rapid și nu mai pot fi captați pentru a putea fi epurați – tratați. Poluarea aerului are numeroase și majore efecte adverse asupra sănătății populației, florei și faunei, manifestându-se sub diferite forme precum ploii acide, degradarea stratului de ozon stratosferic și efectul de încălzire globală cunoscut drept „efect de seră”. Poluarea aerului generează nenumărate provocări referitoare la gestionarea și atenuarea efectelor pe care le are asupra mediului.

Activitățile antropice cât și sursele naturale reprezintă factori generatori ai emisiilor de substanțe poluante ce sunt transmise în atmosferă sau care se formează direct în atmosferă, având un impact negativ asupra mediului înconjurător și a sănătății umane. Poluanții atmosferici se pot alcătui sau pot fi transportați pe distanțe mari, având efecte negative asupra suprafețelor străbătute. Problemele cele mai semnificative referitoare la poluarea aerului sunt generate de emisiile poluante. Acestea duc la acidifierea atmosferei, afectarea producției de ozon troposferic, creșterea concentrației particulelor în suspensie, a pulberilor cu metale grele și a gazelor cu efect de seră, fiind epuizat stratul de ozon, rezultând astfel schimbările climatice.

În orașul Criuleni, monitorizarea calității aerului nu se realizează prin stații automate de supraveghere a nivelului de poluare atmosferică, dar nici prin diferite analize fizico - chimice (metode manuale) axate pe indicatori specifici (puncte de prelevare pulberi sedimentale și puncte de prelevare precipitații).

Poluarea sistemelor urbane este o problemă complexă fiind determinată în primul rând de multitudinea și diversitatea surselor de poluare. Zonele critice sub aspectul poluării atmosferice sunt situate în apropierea unor artere rutiere intens circulate, intersecții majore, halde de deșeuri industriale, depozite deșeuri menajere necontrolate, ferme de animale. Industria chimică și petrochimică și-au redus substanțial activitățile de producție.

Din totalul gospodăriilor orașului Criuleni, 93% beneficiază de servicii de salubritate (evacuarea gunoierului menajer), iar dintre acestea, 98% au încheiat și un contract cu prestatorul acestui serviciu. De cele mai multe ori (72% dintre cazuri), deșeurile menajere sunt colectate din gospodării o dată pe săptămână. În același timp, doar în cazul a o treime dintre gospodăriile participante la studiu, gunoierul menajer a fost evacuat cu abateri (întârzieri) de la graficul prestabilit.

La nivel de localitate există întreprindere municipală în domeniul colectării gunoierului menajer. Localitatea nu dispune de o gunoieră autorizată. Pe străzile localității sunt instalate 50 tomberoane de gunoi. Ponderea gospodăriilor ce beneficiază de serviciul de salubritate este de cca. 51,6% (800 case, 500 în bază de contract, 710 apartamente, 670 în bază de contract (1510 total). În ultimii 3 ani a fost înregistrată o creștere cu 10% a numărului de beneficiari. Conform sondajului de opinie, 79% din locuitori s-au declarat satisfăcuți privind serviciul de gestionare a deșeurilor și amenajare a teritoriului (2922 case). Nu este practica de colectare a deșeurilor menajere reciclabile diferențiat. Deșeurile menajere colectate nu sunt utilizate ca sursă energetică pentru producerea energiei termice sau energiei electrice. Frecvența efectivă medie de colectare a gunoierului este de 1/7 zile.

Orașul Criuleni dispune de serviciu de colectare a deșeurilor menajere. La nivel de localitate există întreprinderi specializate în domeniul colectării gunoierului menajer și de întreținere a spațiilor verzi. În prezent depozitarea deșeurilor menajere a or. Criuleni se efectuează la depozitul neorganizat și nesancționat Harunca, amplasat în văgăună în apropierea pădurii la distanța de 1250 m de la drumul de ocolire. Acest teritoriu este folosit pentru colectarea și utilizarea deșeurilor din a. 1965 și în prezent ocupă un teritoriu de circa 3 hectare.

Cauzele principale ce agravează situația ecologică pe teritoriul depozitului de deșuri sunt:

- supraîncărcarea depozitului de deșuri;
- starea tehnică proastă a șanțurilor de gardă și a canalelor de colectare;
- depozitarea deșeurilor cu nerespectarea tehnologiilor de așezare a lor în straturi cu izolatori de umplutură;
- existența pârâului, mai jos pe relief, în care este posibilă scurgerea apelor drenate de la terenul de depozitare a deșeurilor.
- terenul de depozitare a deșeurilor nu este îngrădit și nu are pază.

Salubritatea a teritoriului în oraș o efectuează întreprinderea municipală „Comunserviciu”. Sarcinile principale a întreprinderii sunt:

- executarea serviciului de salubritate, executarea curățeniei manuale și mecanizate a străzile și piețelor;
- utilizarea deșeurilor menajere și asimilate lor, industriale;
- soluționarea problemelor animalelor bolnave și hoinare.

Drept urmare a parteneriatului dintre primăria orașului și AO FCPS au fost implementate proiecte prin care a fost inițiată modernizarea sistemului de colectare a deșeurilor. Actualmente cu suportul Slovac AID a fost elaborată Strategia de gestionare a deșeurilor în or. Criuleni.

2.2.4. Sfera spațial-funcțională

La capitolul analizei spațiale și funcționale, a fost examinată în unități de analiză, disponibilitatea serviciilor sociale cum ar fi: servicii educaționale (grădinițe, școli), instituții medico-sanitare, instituții culturale, instituții de securitate, facilități sportive, zone de recreere și locuri de joacă.

Prezența lor în zonă, are o importanță enormă în soluționarea problemelor și oferirea locuitorilor a serviciilor necesare.

Lipsa acestor instituții și servicii au un impact negativ asupra persoanelor care nu au acces la ele.

Orașul Criuleni, este un oraș mic (situat pe locul 47 în clasamentul orașelor ca mărime), având câte un singur prestator de servicii medicale, de securitate și alte servicii publice, care sunt situate în zona centrală a orașului, sau în apropiere de aceasta, fapt menționat în Planul Urbanistic General al orașului.

De asemenea, majoritatea instituțiilor de comerț și alimentare publică sunt situate în centrul orașului conform PUG.

În cadrul analizei spațial-funcționale au fost analizați prestatorii de servicii educaționale și socio-culturale din oraș, și anume: școlile, grădinițele, bibliotecile ș.a.

Instituțiile de educație timpurie sunt 2 la număr, care sunt situate în zona I și IV. Instituții de educație sunt la fel 2 și ambele sunt situate în zona IV.

Prezența instituțiilor socio-culturale, presupune existența unui spațiu de interacțiune în care sunt promovate valorile spirituale și activismul civic.

În orașul Criuleni există 5 terenuri de joacă, repartizate în mai multe sectoare din oraș. Totuși, acestea necesită a fi îmbunătățite pentru a fi atractive pentru copii și părinți. Majoritatea acestor tipuri de infrastructuri le găsim în zona IV. În sectoarele aflate la periferia orașului se observă insuficiența acestor tipuri de spații. Reieșind din cele expuse se observă că zona II este cea mai defavorizată la capitolul terenuri de joacă, tot aici mai putem menționa este unica zonă a orașului unde nu există I.P. de educație școlară, de cultură, bibliotecă, teren de fotbal, zone de agrement etc.

2.2.5. Sfera tehnică

Analiza indicatorilor tehnici a fost realizată în baza ratei de conectivitate la utilitățile publice și infrastructură.

Toate sectoarele orașului sunt conectate într-o oarecare măsură la rețelele de apeduct, gaz, telefonie, internet, energie electrică.

În anul 2017 a fost elaborată cu suportul GIZ Strategia de dezvoltare socio-economică Compartimentul aprovizionare cu apă și sanitație pentru anii 2017-2025.

Alimentarea cu apă a orașului se efectuează din sondele arteziene de apă și fântâni-mine. În total orașul dispune de 9 sonde de alimentare cu apă, inclusiv 4 în prezent funcționează. Capacitatea totală a debitului tuturor sondelor în acțiune constituie 4000 m³/zi. Debitul a unei sonde variază de la 25 m³/oră până la 60m³/oră.

Calitatea apei, în temei, corespunde cerințelor sanitare. Sondele nr. 3 și 6 amplasate în vecinătatea digului de protecție a fluviului Nistru nu funcționează din cauza concentrației sporite a fluorului. Sondele nr. 2 și 9 sunt amplasate în zona locuibilă și nu-s asigurate cu zone sanitare de protecție. Majoritatea sondelor cu excluderea nr. 1, 4 și 7 nu dispun de îngrădirea teritoriului zonei sanitare de protecție.

Apa din sondele nr. 4, 5 și 7 se pompează în rezervoare (2x250 m³), amplasate pe terenul stației de pompare de a 2 ridicare, după ce prin conducta de apă 300 mm se transportă în rezervoarele de tensiune (3x500 m³) amplasate în partea de Nord a orașului. Din rezervoarele de tensiune apa prin conductele de gravitație se transportă în rețeaua conductelor de apă din zona inferioară de alimentare cu apă. Pentru a transporta apa în zona de alimentare cu apă superioară, în termenul rezervoarelor cu tensiune este amplasată stația de pompare de ridicarea a III. Apa din sondele nr. 1 și 2 este îndreptată direct în rețeaua de alimentare cu apă. Rețelele conductelor de apă 100- 300 mm se află într-o condiție nesatisfăcătoare din cauza uzurii esențiale.

Orașul Criuleni dispune de 32 fântâni – mine, inclusiv 6 din ele se află în proprietate particulară. Rețeaua de apă și canalizare este dezvoltată neproportional în sectoarele orașului Criuleni, conductele fiind învechite, cea mai dezastruoasă situație la acest capitol fiind în Zona II, unde gradul de acoperire cu rețelele de apeduct este 100%, dar canalizare este în proporție de 0%, în referitor la gradul de uzură putem menționa că apeductul fiind cu un grad sporit de uzură în speță pentru canalizare.

În subordinea primăriei este Întreprinderea Municipală: „Comunservice,, Criuleni. Acestă întreprinderi activează în baza statutului elaborat în conformitate cu legislația în vigoare și aprobat de consiliul orașenesc.

În oraș sunt înregistrate străzi - 77, stradele - 11, fântâni - 16.

Traseele magistrale:

- apeduct – 52 km;
- canalizare -28,07 km
- gazoduct – 106,9 km;

Teritoriul administrat de Primăria or. Criuleni dispune de o rețea de stăzi auto pe o lungime de 52km. Pe parcursul ultimilor ani au fost executate unele lucrări de reparație capitală și curentă a mai multor străzi.

Densitatea străzilor și a populației pe străzi diferă de la un sector la altul dar, la fel și infrastructura cu tipul de habitat diferă, fie predomină tipul la bloc și mai puțin casă la sol sau vice versa.

Este de menționat faptul că nu în toate zonele persistă ambele tipuri de habitat, vorbind despre blocuri, acestea predomină în zona IV.

Referitor la trotuare putem menționa ca prezența și lungimea acestora diferă de la zonă la zonă, cu un specific aparte pentru fiecare zonă.

2.2.6. Diagnoza zonelor municipale și identificarea celor degradate.

Determinarea zonelor degradate a fost realizată prin analiza tuturor sectoarelor din oraș în baza a 5 categorii de indicatori: sociali, economici, de mediu, tehnici, spațial – funcționali. Această analiză a permis studierea sectoarelor orașului din toate perspectivele, ceea ce a facilitat înțelegerea pe deplin a situației complexe la nivelul fiecărui sector.

Adițional analizei cantitative (în baza indicatorilor și a datelor statistice colectate), persoanele responsabile de revitalizarea orașului Criuleni împreună cu membrii Comitetului de Coordonare și facilitatorii locali, au realizat vizite în teren pentru a acumula informații calitative și a înțelege corect realitatea din sectoarele orașului.

Domeniu	Denumire Indicator	Sursa	Tip de indicator/ Interpretare
Social	Beneficiari asistență socială	Direcția AS	Destimulatoriu
	Persoane cu necesități speciale	Direcția AS	Destimulatoriu
	Nr. șomeri pe categorii de vârstă	ANOFM, DOFM Criuleni	Destimulatoriu
	Nr. Solicități de asistență socială		Destimulatoriu
	Nr. Solicități de servicii ANOFM	ANOFM Criuleni	Destimulatoriu
Economic	Persoane juridice gen activitate, repartizare sector.	DGDF Criuleni Primăria	Stimulatoriu
	Persoane juridice, fizice înregistrate	Primăria	Stimulatoriu
	Taxe locale colectate, gen activitate agenți economici etc.	DGDF Criuleni	Stimulatoriu
Mediu	Puncte de colectare a deșeurilor.		Stimulatoriu
	Stații de epurare, rețea canalizare, poligonul de colectare a deșeurilor solide etc.		Stimulatoriu
Spațial Funcțional	Instituții socio-culturale		Stimulatoriu
Tehnic	Rețele apă/canalizare, stare tehnică, prezența rețelei, utilizatori Nr. rute și străzi deservite.		Stimulatoriu

Lista indicatorilor utilizați în analiza zonelor orașului Criuleni

Sfera Socială

Pentru determinarea zonelor urbane degradate cea mai mare importanță s-a dat identificării fenomenelor sociale negative. Astfel în cadrul analizei, 5 dintre cei 13 indicatori analizați la nivel de sectoare sunt indicatori sociali. Pentru asigurarea comparabilității sectoarelor, au fost utilizați indicatorii relativi, aflându-se valoarea acestora CVR (Coeficientul de Valoare Relativă) la nivel de sector, raportată la 1000 de locuitori (la nivel de sector).

Rezultatul obținut la nivel de sector a fost comparat cu valoarea medie pe oraș. Metodologia specifică pentru analiza datelor pe categorii este explicată la fiecare paragraf.

Pentru a identifica intensitatea fenomenelor sociale negative la nivel de zone ale orașului, au fost analizați, în total, 8 indicatori sociali. Pentru a oferi o imagine generală, în tabelul de mai jos, sunt prezentați 5 dintre cei mai reprezentativi indicatori.

Cu roșu sunt marcate valorile indicatorilor în 4 zone, care reflectă intensitatea sporită a fenomenelor sociale negative, în comparație cu media per municipiu. În tabel au fost incluși indicatori relativi (indicatorii raportați la 1000 de locuitori la nivel de sector) pentru a asigura comparabilitatea unităților de analiză. Datele analizate sunt pentru anul 2022 și vin din mai multe surse: ANOFM, Direcția Asistență Socială Criuleni, Direcția Generală Deservire Fiscală, etc.

Indicatori	1	2	3	4	5	
Sectoare	<i>Familii social vulnerabile</i>	<i>Beneficiari de asistență socială</i>	<i>Persoane cu necesități speciale</i>	<i>Adresări la serviciile de asistență socială</i>	<i>Adresari la ANOFM</i>	Total CVR
Zona I	19	73	10	109	12	223
Zona II	27	92	12	146	14	291
Zona III	13	52	8	78	11	162
Zona IV	14	50	6	82	10	162

CVR (Coeficientul de Valoare Relativă) raportat la indicatori și zonele orașului Criuleni

MINIM	MEDIU	MAJOR
-------	-------	-------

Gradul de intensitate a fenomenelor sociale negative în baza indicatorilor

Familiiile social vulnerabile - desemnează persoane sau familii care sunt în risc de a-și pierde (sau deja au pierdut) capacitatea de satisfacere a nevoilor zilnice de trai din cauza unor situații de boală, dizabilitate, sărăcie, dependență de droguri sau de alcool ori a altor situații care conduc la vulnerabilitate economică și socială. La categoria dată zona II detașat deține cel mai mare CVR, urmată fiind de zona I, celelalte zone fiind în minoritate aproape dublă, ca de exemplu zona III și zona IV.

Numărul beneficiarilor de asistență socială - arată care sunt sectoarele cu cel mare grad de sărăcie și numărul persoanelor social-vulnerabile. În orașul Criuleni există 270 persoane beneficiază de diferite tipuri de ajutor social. La categoria dată poziția dominantă este determinată de zona II, fiind imediat urmată, cu o diferență de 19 unități CVR, de către zona I.

Persoanele cu necesități speciale - reprezintă una din cele mai vulnerabile categorii de populație din perspectiva integrării în societatea, încadrarea în câmpul muncii și accesul la diverse servicii și utilități publice. În orașul Criuleni sunt înregistrate 36 de persoane cu nevoi speciale (înregistrați în anul 2022). Totuși, nu toate persoanele sunt integrate în societate și există necesitatea de a extinde serviciile de acest tip. La această categorie zona II detașat se evidențiază față de celelalte zone, cel mai apropiat punctaj îl are zona I cu o diferență de aproximativ 2 unități CVR.

Adresări la serviciile de asistență socială - reprezintă o categorie a populației care necesită o formă de suplimentare sau de substituie a veniturilor individuale/familiale obținute din muncă, în vederea asigurării unui nivel de trai minimal, precum și o formă de sprijin în scopul promovării incluziunii sociale și creșterii calității vieții anumitor categorii de persoane ale căror drepturi

sociale sunt prevăzute expres de lege. La această categorie lider este zona II, care detașat se evidențiază, cea mai apropiată fiind zona I, cu o diferență de 37 unități CVR.

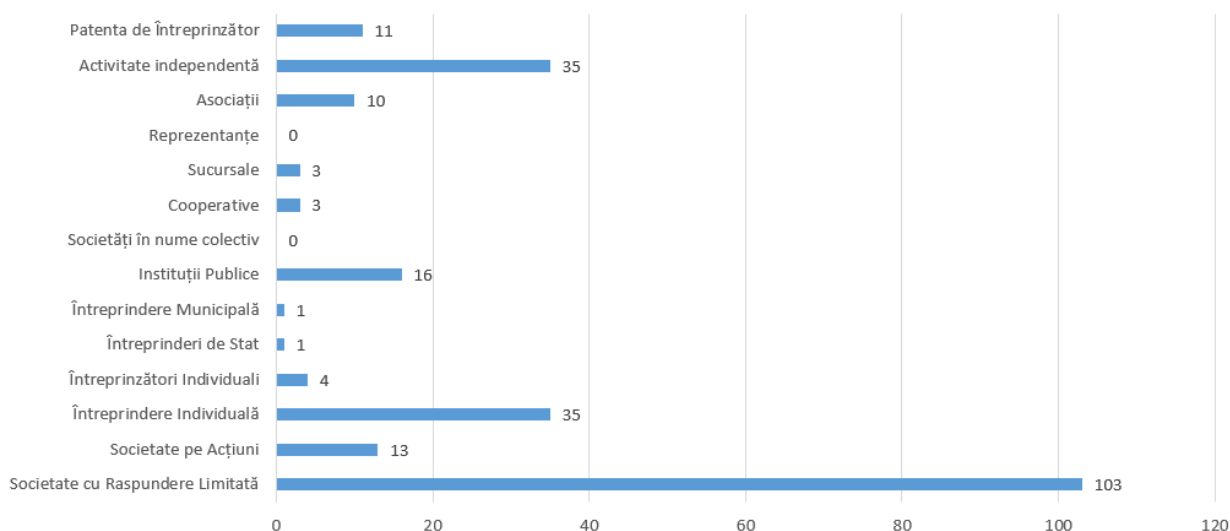
Numărul adresărilor la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă (AOFM) - indică nivelul veniturilor locuitorilor, ponderea înaltă a persoanelor fără un loc de muncă, respectiv fără un venit stabil, reflectă și o rată de sărăcie mai mare în sector. În lipsa indicatorilor privind numărul șomerilor înregistrați la nivel de zone urbane, a fost analizată situația privind forța de muncă și șomajul din perspectiva numărului adresărilor la AOFM. Numărul mare de adresări la AOFM din anumite sectoare vorbește despre un număr mare al persoanelor cu venituri reduse. În anul 2022 la oficiul AOFM s-au adresat 47 persoane în total, la nivelul orașului Criuleni. La acest capitol lider de poziție este zona II, fiind urmată în apropiere ca valoare CVR cu o diferență minoră de până la 2 unitate CVR, de către zonele I, ulterior în descreștere de zona III și IV.

Concluzie. Astfel în urma analizei indicatorilor sociali sus menționați, și stabilind CVR-ul pentru fiecare indicator și zonă în parte, per ansamblu putem constata că cea mai degradată zonă municipală este zona II, cu un punctaj maxim de 291 unități CVR, diferență detașată față de celelalte zone de minim 68 unități CVR, de asemenea zona respectivă fiind lider la toți 5 indicatori. Pe locul II este zona I care are un punctaj de 223 unități CVR, iar celelalte zone doar la câte un indicator.

Sfera Economică

Unul dintre elementele care indică nivelul de dezvoltare economică a orașului este numărul agenților economici. În orașul Criuleni, în anul 2022 au fost înregistrați 169 de persoane juridice și întreprinzători individuali. În structura economiei locale predomină comerțul, cu peste 50% din numărul întreprinderilor. Majoritatea întreprinderilor comerciale sunt deschise de antreprenorii locali.

PERSOANE JURIDICE ȘI ÎNTREPRINZĂTORI INDIVIDUALI DIN ORAȘUL CRIULENI 31.12.2022

Ponderea înaltă a comerțului este influențată migrația populației, remitențele cărora contribuie la creșterea puterii de cumpărare. În orașul Criuleni sunt câteva zone industriale, în care activează doar o parte din întreprinderile mari, rămase din perioada sovietică.

Relevanță maximă pentru determinarea zonelor degradate, o are numărul de agenți economici care activează în cele patru zone ale orașului. Acest indicator este unul progresiv, deoarece un coeficient mare atestă prezența unui fenomen pozitiv.

Astfel, cu cât numărul de agenți economici dintr-o zonă este mai mare, cu atât zona are un potențial mai mare, oferă mai multe locuri de muncă și determină creșterea nivelului de venituri și, invers, un număr mic de agenți economici relevă faptul că zona nu este atractivă pentru realizarea activităților economice.

De asemenea în baza prelucrării analitice a datelor a fost calculat și Coeficientul de Valoare Relativă pe sector care va servi ca un suport de bază în determinarea zonelor degradate.

Reieșind din cele expuse, la capitolul persoane juridice și fizice, putem constata că zona cea mai degradată este Zona II.

Așa cum această zonă este formată în marea majoritate doar din locuințe individuale, instituții publice, sectorul privat bine dezvoltat practic lipsește.

De asemenea, lipsesc arii omogene destinate unităților economice de producere (de exemplu ZEL). În mare parte, în zona II sunt agenți economici mici și mijlocii (magazine alimentare, materiale de construcție, gherete etc.).

Celelalte zone, cu excepția zonei I în care sunt concentrați majoritatea agenților economici, prezintă valori sub nivelul ratei medii per oraș.

Indicatori	1	
Sectoare	<i>Prezența agenți economici</i>	Total CVR
Zona I	123	123
Zona II	12	12
Zona III	18	18
Zona IV	16	16
MINIM	MEDIU	MAJOR

CVR (Coeficientul de Valoare Relativă)
raportat la indicatori și zonele orașului Criuleni

Gradul de intensitate a fenomenelor negative în baza indicatorilor

Concluzie. Analizând indicatorii sus enumerați referitor la mediul economic, putem constata că zona cea mai degradată cu activitate economică modestă este zona II, urmată de zona III și zona IV. Acest fapt poate fi cu certitudine explicat deoarece majoritatea activității economice este concentrată în zona I, iar zonele sus menționate sunt zone periferice slab dezvoltate însă cu un potențial investițional atractiv.

Sfera de mediu

Conform datelor disponibile, în orașul Criuleni nu sunt gunoiști autorizate. Principalele surse de poluare a aerului în oraș sunt transportul auto, stațiile de alimentare cu petrol, cazangeriile instituțiilor publice, sursele de încălzire de toate tipurile din gospodăriile individuale, arderea ilegală a miriștii a terenurilor adiacente orașului, deșeurile de la animale din gospodăriile personale.

Analiza sferei de mediu în orașul Criuleni este relativ dificil de realizat, datorită lipsei datelor disponibile atât la nivel local cât și național. Totuși, vizitele de observare în teren au evidențiat care sunt cele mai acute probleme.

Apele reziduale din or.Criuleni sunt colectate la stația de canalizare de pe str.Nistreană. Stația de canalizare este construită în anul 1980 nefiind renovată până în prezent. La moment în funcțiune este o pompă Q-50m3/h dar fiind într-o stare deplorabilă. Apele reziduală sînt transportate prin colectorul subpresiune la dn 250mm fontă traversînd terenurile consumatorilor transportează

Din totalul gospodăriilor orașului Criuleni, 93% beneficiază de servicii de salubritate (evacuarea gunoierului menajer), iar dintre acestea, 98% au încheiat și un contract cu prestatorul acestui serviciu. De cele mai multe ori (72% dintre cazuri), deșeurile menajere sunt colectate din gospodării o dată pe săptămână. În același timp, doar în cazul a o treime dintre gospodăriile participante la studiu, gunoierul menajer a fost evacuat cu abateri (întârzieri) de la graficul prestabilit.

La nivel de localitate există întreprindere municipală în domeniul colectării gunoiului menajer. Localitatea nu dispune de o gunoiște autorizată. Pe străzile localității sunt instalate 50 tomberoane de gunoi. Ponderea gospodăriilor ce beneficiază de serviciul de salubritate este de cca. 51,6% (800 case, 500 în bază de contract, 710 apartamente, 670 în bază de contract (1510 total). În ultimii 3 ani a fost înregistrată o creștere cu 10% a numărului de beneficiari. Conform sondajului de opinie, 79% din locuitori s-au declarat satisfăcuți privind serviciul de gestionare a deșeurilor și amenajare a teritoriului (2922 case). Nu este practica de colectare a deșeurilor menajere reciclabile diferențiat. Deșeurile menajere colectate nu sunt utilizate ca sursă energetică pentru producerea energiei termice sau energiei electrice. Frecvența efectivă medie de colectare a gunoiului este de 1/7 zile.

Orașul Criuleni dispune de serviciu de colectare a deșeurilor menajere. La nivel de localitate există întreprinderi specializate în domeniul colectării gunoiului menajer și de întreținere a spațiilor verzi. În prezent depozitarea deșeurilor menajere a or. Criuleni se efectuează la depozitul neorganizat și nesancționat Harunca, amplasat în văgăună în apropierea pădurii la distanța de 1250 m de la drumul de ocolire. Acest teritoriu este folosit pentru colectarea și utilizarea deșeurilor din a. 1965 și în prezent ocupă un teritoriu de circa 3 hectare.

La categoria spațial-funcțională au fost analizați indicatorii: numărul de instituții educaționale, instituții sportive, culturale. Facilitățile ce țin de securitate, instituții medico-sanitare sau culturale nu prezintă relevanță la analiza zonelor, deoarece aceste instituții menționate deservesc populația din toate cele patru zone și se află cu preponderență în zona I sau IV.

CVR (Coeficientul de Valoare Relativă) raportat la indicatori și zonele orașului Criuleni

Indicatori	1	2	3	Total CVR
Sectoare	Contingent de copii grădiniță	Copii școlarizați	Terenuri de joacă	
Zona I	118	258	2	
Zona II	56	196	0	
Zona III	68	206	1	
Zona IV	115	223	2	
		MINIM	MEDIU	MAJOR

Astfel, analizând datele din tabelul de mai sus putem observa că la acest capitol cel mai mic punctaj cu un decalaj major regresiv, îl deține Zona II, același decalaj major regresiv se atestă și se menține pentru zona respectivă și în celelalte sfere analizate. Așa cum sa menționat mai sus în zona respectivă lipsesc celelalte facilități spațial-funcționale de care se bucură măcar și parțial celelalte zone, de ex, I.P. educative, bibliotecă, teren sportiv etc.

2.3. *Determinarea zonei de revitalizare.*

Conform "Liniilor Directoare privind Revitalizarea Urbană în Republica Moldova", zona de revitalizare este zona care cuprinde întregul teritoriu sau o parte din zona degradată, caracterizată printr-o concentrare specifică a fenomenelor negative, pentru care, datorită importanței semnificative pentru dezvoltarea locală, se intenționează implementarea revitalizării.

Procesul de identificare a zonelor degradate se bazează pe date transparente din diverse surse, indicatorii având rolul unor instrumente reale, care indică nivelul de degradare în diverse sfere ale vieții în cele 4 zone delimitate.

Criteriul de bază pentru determinarea zonelor degradate reprezintă acumularea fenomenelor sociale negative, care adițional sunt însoțite de probleme economice, ecologice, tehnice și/sau spațial-funcționale.

În urma interpretării indicatorilor, în cadrul analizei, am stabilit ca importanță deosebită o are categoria de indicatori sociali, deoarece revitalizarea urbană are în centrul conceptului său oamenii și comunitățile locale.

După analiza ratelor indicatorilor per 1000 locuitori, pentru fiecare domeniu și pentru fiecare zonă, a fost stabilit că Zona II este zona cu cele mai multe fenomene sociale negative.

Totodată, așa cum ratele indicatorilor economici cât și ratele indicatorilor de mediu în cazul acestui studiu descriu mai mult aspectul cantitativ decât calitativ, cu privire la gravitatea fenomenelor negative, decizia cu privire la determinarea zonei degradate a fost luată în baza ratelor indicatorilor sociali și spațiali-funcționali.

Grupul de lucru a Comitetului de Coordonare pentru revitalizarea urbană a efectuat o vizită în teren în zonele orașului, pentru a stabili situația de facto existentă și identificarea zonei degradate. Astfel, în urma datelor colectate, cât și a situației existente în zone, s-a decis că Zona de revitalizare urmează a fi Zona II care înregistrează pe cele mai multe fenomene negative, dar având și potențial de dezvoltare.

Această decizie a fost fundamentată atât pe concentrarea sporită a fenomenelor negative din zonă, cât și pe potențialul de care dispune acest sector. Prin urmare, următoarele argumente au stat la baza prezentei decizii:

- numărul mare al fenomenelor negative de natură socială (șomeri, persoane social-vulnerabile, persoane cu nevoi speciale);
- spații publice nevalorificate – în zona de revitalizare existe câteva spații publice care pot fi valorificate pentru crearea zonelor de recreere și spațiilor de joacă;
- potențialul local al inițiativelor comunitare – în zona de revitalizare sunt lideri locali care au deschiderea de a contribui la dezvoltarea zonei și implicarea locuitorilor în soluționarea problemelor locale.

În concluzie, zona selectată, include în sine atât fenomene negative, cât și pozitive, dar are și un potențial de dezvoltare a proiectelor de revitalizare urbană.

În acest context, luând în considerare apariția simultană a problemelor sociale și spațial funcționale, Zona II a fost identificată ca zona degradată.

Grupul de lucru a Comitetului de Coordonare pentru revitalizarea urbană s-a întrunit în ședință de activitate, în urma căreia a efectuat și o vizită în teren în Zona II, pentru a stabili situația de facto

existentă și identificarea problemelor, necesităților zonei degradate dar și a liderilor locali și persoanelor cu inițiativă de a se implica în procesul de revitalizare.

Astfel, în urma acestei vizite au fost identificați potențialii membrii ai Comisiei Consultative pentru revitalizare urbană, iar ulterior a avut loc prima ședință comună de lucru a Comitetului de Coordonare și Comisia Consultativă (formată la această ședință) pentru revitalizare urbană, în cadrul căreia, ținând cont de doleanțele locuitorilor din Zona II și necesitățile identificate, au fost trasate direcțiile prioritare de revitalizare urbană pentru zona identificată.

III. Analiza aprofundată a zonei de revitalizare

Scopul acestei analize este de a cerceta în detaliu fenomenele negative care apar în zona de revitalizare, precum și de a identifica potențialul acestei zone în diverse sfere. Un diagnostic aprofundat servește la dezvoltarea unor astfel de proiecte de revitalizare care vor rezolva problemele specifice ale comunității locale într-un mod cuprinzător, utilizând potențialul său.

Pentru elaborarea acestei analize au fost folosite mai multe surse: Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei Criuleni, Agenția Ocupării Forței de Muncă Criuleni, Biroul Național de Statistică – reprezentanța Criuleni, etc. De asemenea au avut loc mai multe vizite de teren și interviuri cu locuitorii, precum și au fost organizate ședințe ale comisiei consultative. Din comisia consultativă au făcut parte locatari și reprezentanți ai diferitor instituții din zona de revitalizare, astfel respectând principiul de participare, incluziune și transparență.

În capitolul ce urmează au fost depistate cele mai stringente probleme din zona de revitalizare, au fost identificate necesitățile locuitorilor, precum și potențialul de dezvoltare din resursele existente.

Această analiză aprofundată stă la baza formulării și planificării ideilor de proiecte de revitalizare și a intervențiilor, care reprezintă, de fapt, soluții pentru problemele specifice ale comunității locale într-un mod cuprinzător, valorificând resursele sale.

Analiza aprofundată a zonei de revitalizare are ca scop realizarea unei cercetări în detaliu, și complexă a problemelor, identificarea necesităților de revitalizare în baza potențialului zonei de revitalizare Zona II.

Per ansamblu, în urma analizei celor expuse mai sus, reiterăm că cercetarea în detaliu va reprezenta baza proiectelor de revitalizare care au scopul de a soluționa problemele specifice zonei, utilizând potențialul de dezvoltare a acesteia.

3.1. Descrierea zonei de revitalizare urbană

Zona de revitalizare Zona II se află în partea periferică de est a orașului, de-a lungul râului Nistru. Procesul de analiză a zonei de revitalizare s-a bazat atât pe date cantitative, obținute din diverse surse oficiale, cât și pe informații calitative care au rezultat din discuțiile cu locuitorii din zonă și din ședințele Comisiei Consultative.

În acest capitol vom folosi, desigur, rezultatele fact finding, ale reuniunilor Comisiei Consultative - dar ne bazăm și pe toate datele și informațiile, astfel încât să putem să conturăm o imagine completă a zonei de revitalizare (a fiecărui dintre fragmentele acesteia), prin sfere: socială, economică, tehnică, spațial funcțională etc.

Această analiză va servi pentru a identifica în mod concret tipurile și gradul de degradare, probleme, fenomene și procese negative, dar în același timp necesități și potențiale.

Crearea și funcționarea Comisiei Consultative a reprezentat instrumentul principal de dialog cu locuitorii zonei de revitalizare, mai mult decât atât ședințele Comisiei au contribuit la consolidarea relațiilor dintre instituțiile din zonă, locuitorii și agenții privați.

În cadrul analizei au fost specificate:

- problemele identificate;
- necesitățile de revitalizare;
- potențialul de dezvoltare.
-

3.2.1. Sfera Socială

Analiza aprofundată a fenomenelor sociale negative va permite identificarea celor mai potrivite soluții pentru revitalizarea urbană a Zonei II. Datele analizei factorilor sociali se bazează pe informațiile furnizate de diverse instituții publice, așa ca: Direcția Asistență Socială Criuleni, Agenția privind Ocuparea Forței de Muncă Criuleni, Primăriei Criuleni.

Totodată, problemele sociale au fost identificate și discutate pe larg în cadrul ședințelor Comisiei Consultative. Veniturile reduse, migrația și șomajul sunt principalele cauze care duc la apariția problemelor sociale în zonă. În tabelul de mai jos putem observa amploarea problemelor sociale în zona de revitalizare în baza indicatorilor, în comparație cu celelalte zone și valoarea medie pe oraș.

Indicatori	1	2	3	4	5	
Sectoare	<i>Familii social vulnerabile</i>	<i>Beneficiari de asistență socială</i>	<i>Persoane cu necesități speciale</i>	<i>Adresări la serviciile de asistență socială</i>	<i>Adresari la ANOFM</i>	Total CVR
Zona I	9,3	0,04	4,9	0,04	5,9	20,18
Zona II	15,9	0,05	7,0	0,05	8,2	31,20
Zona III	7,1	0,03	4,4	0,03	6,0	17,56
Zona IV	7,9	0,03	3,4	0,03	5,6	16,96

MINIM

MEDIU

MAJOR

Astfel putem observa că din totalitatea de 5 indicatori a fenomenelor sociale negative, Zona II este lider la 5 din acești indicatori, iar totalul de puncte CVR acumulate depășește cu mult media per oraș.

Persoanele în vârstă și copiii sunt deosebit de vulnerabili la excluziune și sărăcie.

Necesități:

Accesarea asistenței sociale este direct proporțională cu lipsa locurilor de muncă, dar și capacitatea populației de adaptare la condițiile în permanentă schimbare a economiei de piață. O soluție directă este stimularea investițiilor, dezvoltarea unui mediu confortabil pentru afaceri și nu neapărat în zona de revitalizare, căci zona este conectată bine prin transport public. Dezvoltarea noilor abilități și capacități profesionale a persoanelor la limita sărăciei este necesară pentru sporirea posibilității de angajare în câmpul muncii. Copiii, tinerii care locuiesc și studiază în zonă au nevoie de acces la instituțiile educaționale, unica instituție educațională este grădinița de copii, această grădiniță din zonă fiind supra-aglomerată, cu un număr mare de solicitări nesatisfăcute din cauza insuficienței de locuri. De asemenea, se simte o necesitate acută de activități pentru această categorie, precum și pentru persoanele în etate.

La fel, este nevoie de renovarea și adaptarea infrastructurii (drumuri, trotuare, pasaje pietonale, iluminat stradal) pentru toate categoriile de populație.

Sărăcia

Sărăcia este cel mai grav fenomen social negativ care apare în zona revitalizării. Caracteristic pentru zona dată este anume cel mai mare număr de persoane care se adresează la serviciile de asistență socială și a celor cu necesități speciale.

Problema sărăciei este strâns legată de alte probleme sociale, cum ar fi nivel scăzut al pregătirii profesionale care duce la dificultăți în angajarea în câmpul muncii, și respectiv rata mare a șomajului. Toate acestea produc dependența de ajutoarele sociale și menținerea așa numitei „capcane a sărăciei” (poverty trap).

Necesități:

Persoanele expuse riscului de sărăcie necesită sprijin special, multidirecțional. În primul rând, populația are nevoie de cursuri de pregătire profesională pentru sporirea posibilității de angajare în câmpul muncii. De asemenea, se cer noi locuri de muncă, intensificarea activității economice pentru ca familiile din zona de revitalizare să aibă un venit stabil.

Potențial:

Pot fi create programe de investiții economice/întreprinderi sociale, care ar reieși din activitățile tradiționale, specifice comunității locale.

Șomajul

Sub aspectul analizei șomajului valoarea indicatorului (adresările la AOFM) la nivelul zonei de revitalizare este mai mare ca media la nivelul orașului. Însă, problema generală care există la nivelul întregului oraș, constă anume lipsa posibilităților de recalificare pentru adaptarea forței de muncă la cerințele pieței.

Necesități:

Datorită dificultății de a întoarce șomerii pe termen lung pe piața muncii, sprijinul adresat acestor persoane trebuie să fie cuprinzător, să se refere la diferite tipuri de activități și să răspundă nevoilor beneficiarilor individuali. Persoanele dezavantajate au nevoie de consolidarea capacităților profesionale, cu o abordare specială.

De asemenea, este necesară o ghidare a șomerilor, pentru a se înregistra la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă, pentru a-și alege sfera de interes, zona confortabilă de activitate. Absolut necesară este educația economică a populației. Majoritatea persoanelor din această grupă de risc nu sunt în stare să gestioneze puținele resurse financiare de care dispun.

Potențial: În zona de revitalizare pot fi implementate proiecte care vizează instruirea șomerilor. În acest sens, ar putea fi organizate cursuri de instruire pentru lucrul cu tehnologiile informaționale sau alte specialități care sunt necesare pentru ca populația din ZR să beneficieze de șanse sporite de angajare. În acest context, șomerii devin un potențial al ZR.

În general, oamenii din această zonă reprezintă un potențial enorm. Mai mulți locuitori din zonă au emigrat în țări europene, revenind acasă cu dorință și idei de modernizare a localității.

Din cauza lipsei spațiilor publice de agrement și recreere adaptate diverselor categorii de vârstă, în zonă se înregistrează mai multe disensiuni și conflicte sociale inclusiv cu predominarea celor dintre generații. Crearea spațiilor de interacțiune comunitară, pentru diverse categorii de vârste, ar putea duce la crearea unor condiții de agrement și socializare mai bune pentru persoanele în etate, sporind implicarea lor în viața comunității, precum și facilități de dezvoltare a copiilor și a familiilor tinere.

Securitatea rutieră

O problemă destul de importantă în zona de revitalizare a orașului Criuleni este siguranța redusă a pietonilor. În multe părți ale zonei, în special în preajma instituțiilor publice, deși există treceri pietonale, datorită amplasării acestei zone, persistă un flux major de transport public interurban, interraional, privat, comerciale etc, care pune în pericol viața locuitorilor.

Necesități:

Este absolut necesară asigurarea securității pietonilor, în special a copiilor și bătrânilor pentru traversarea drumurilor, precum și deplasarea în siguranță pe trotuare și zone rezervate pietonilor, în același context este necesar și amplasarea unui semafor de dirijare a fluxului de transport.

Potențial:

Îmbunătățirea siguranței poate fi realizată prin investiții în domeniul reparării și extinderii rețelei de trotuare și piste pentru bicicliști. În plus este, este important să se sporească siguranța pe străzi și punctele de trecere a pietonilor.

În același timp, o altă latură, ne statistică, prin dialog direct cu cetățenii, în timpul vizitelor în teren, aduce alte probleme în vizor, și care sunt extrem de greu de măsurat. Una din ele este pierderea identității locale, care inițial era legată de modul de viață din Zona II, care s-a schimbat datorită industrializării rapide din perioada sovietică, perioadă puternic prezentă în memoria locală, și după anii 90, extrem de complicați.

Perioada sovietică a adus în această zonă o infrastructură generoasă legată de funcționarea diverselor întreprinderi, fabrici, etc. Întreaga perioadă a marcat rezidenții acestei zone. Aproape fiecare cu care s-a discutat are părinți sau bunei ce au lucrat în această industrie.

Necesități:

Este necesar a găsi sensuri noi de coabitare comună. Este necesar un lucru enorm la capitolul dezvoltare comunitară, asociere, colaborare, comunicare. Este necesar a identifica lider pe scară, bloc, ca după ei să devină exponenți ai schimbărilor. Este necesar a conecta rezidenții caselor individuale și cei de la bloc prin evenimente comune ce ar diminua defragmentarea spațială existentă. Este necesar a crește încrederea. Este necesar a combate degradarea comunitară, dar și individuală.

Potențial: Se pot organiza evenimente, festivaluri, concerte, expoziții, sărbători ale curților, sau cartierului. Totodată, potențialul social al zonei îl reprezintă persoanele în etate care pot contribui la promovarea sentimentului identității locale.

Potențial: Dezvoltarea unei Întreprinderi Sociale, ceea ce va aduce câteva locuri de muncă, dar și va investi în creșterea capacităților membrilor comunității locale. Prin proiecte sociale, instituțiile din zonă ar putea implica persoanele dezavantajate în diferite activități, inclusiv ateliere, conferințe, training-uri. Una din direcțiile importante ar putea fi creșterea capacităților de comunicare. De asemenea, atractiv și accesibil este domeniul tehnologiilor informaționale, precum și grădinăritul urban, meșteșugăritul.

Capitalul social

Capitalul social reprezintă un cadru foarte important pentru dezvoltarea socială.

Implementarea în perioada anterioară a unor proiecte comunitare a scos în evidență existența unui capital social mare în ZR, datorită creării Grupului local de inițiativă (GLI) care are rolul de a asigura un proces continuu de informare, consultare și inițiere al unor activități civice. GLI, compus din mai multe persoane, a fost instruit în domeniul implicării într-un proiect comunitar, a participat la consultările publice cu locuitorii zonei .

GLI a demonstrat existența voinței și dorința oamenilor de a acționa pentru a schimba lucrurile în spațiul comunitar.

Necesități: Este necesar de a oferi suport și implica activitatea Grupului local de inițiativă pentru a asigura dezvoltarea și extinderea acestuia. Este necesar de a include membrii GLI în alte proiecte cu scopul consolidării capacităților acestora. Este foarte importantă promovarea activităților realizate de GLI pentru sporirea impactului în rândul membrilor comunității.

Potențial: Crearea Grupului local de inițiativă și implicarea acestuia în integrarea membrilor comunității a oferit un impuls dezvoltării sociale în zona de revitalizare. Astfel, GLI a devenit un potențial observat și deja lansat. În acest sens, GLI poate crea o asociație obștească cu scopul de a realiza proiecte în mod independent. Totodată, GLI poate deveni un model pentru crearea noilor grupuri de inițiativă în zonă și, de ce nu, la nivelul altor zone.

Zone de agrement

În raza zonei de revitalizare există următoarele elementele de capital natural și de infrastructură pentru odihnă și agrement :

- zonă cu vegetație forestieră;
- plaja improvizată pe malul râului Nistru.

Principalul spațiu de agrement din Zona IV, este zona cu vegetație forestieră din intravilanul Zonei II.

3.2.2. Sfera Economică

Orașului Criuleni are elaborată Strategia de dezvoltare socio-economică, document care are drept scop impulsivarea procesului de dezvoltare socio-economică a orașului cu direcții strategice bine stabilite.

Numărul scăzut al agenților economici din zonă, îngreunează efortul depus de comunitate pentru a îmbunătăți condițiile economice și calitatea vieții. Astfel, administrația publică locală prin îmbunătățirea infrastructurii edilitare facilitează activitatea antreprenorilor în zonă.

Procesul de creștere și dezvoltare continuă a orașului este generat de comunicarea strânsă dintre administrația publică locală și cetățeni, prin: (adunări sectoriale, chestionări, sondaje online și participări la ședințe tematice deschise). Acesta este un proces de identificare în comun a problemelor stringente și de împărtășire a unor scopuri, obiective și acțiuni concrete, care odată implementate, vor reabilita Zona II.

Cele mai importante probleme economice ale Zona II de revitalizare din orașului Criuleni includ activitatea economică redusă, lipsa unei game vaste de magazine alimentare locale.

Ponderea înaltă a persoanelor cu nevoi speciale și a beneficiarilor de asistență socială cer o abordare specială în încadrarea acestora pe piața forței de muncă. Asigurarea egalității de șanse la angajare va fi făcută numai prin sensibilizarea business-ului local și promovarea antreprenoriatului social.

Necesități:

Locuitorii din zonă au nevoie de o diversificare ofertei în magazinele locale. Este necesară amplasarea acestora ca un punct important pe harta comercială a zonei de revitalizare ce ar răspunde nevoilor oamenilor de a face cumpărături zilnice.

Se simte nevoia de a susține inițiativele antreprenoriale locale. Acesta ar permite intensificarea activității economice și ar produce locuri de muncă. Locuitorii din zonă au nevoie de o diversificare a ofertei în magazinele locale, dar și a paletei de servicii. Sunt necesare și sedii de bancă. Este necesar ca locuitorii zonei să poată accesa produsele agricole locale de sezon.

3.2.3. Sfera de Mediu

Sfera de mediu reprezintă, alături de cea socială și economică, un factor esențial al dezvoltării durabile, pentru că un mediu sănătos devine și atractiv.

Zona IV este un spațiu preponderent verde. Zona are un aspect inestetic din cauza calității proaste a drumurilor și trotuarelor, neimplicarea comunităților locale pentru autoorganizare și curățenie.

Acest spațiu, aflat în vecinătatea centrului orașului, ar putea deveni un spațiu public pentru petrecerea timpului liber pentru o mai mare capacitate de locuitori. Tot aici s-ar putea practica sporturi întregul an, atât de către localnici în timpul liber.

Analiza sistemului de mediu al zonei de revitalizare este bazat pe analiza indicatorilor calității aerului, nivelului de zgomot și spațiilor de colectare a deșeurilor. Serviciul Hidrometeorologic de stat și Agenția de Mediu nu analizează calitatea aerului în raionul/orașul Criuleni, nemaivorbind la nivel de zone, din acest motiv vor fi prezentate date doar la nivel de oraș.

În acest sens, Serviciul Hidrometeorologic de Stat efectuează lunar investigații asupra calității aerului în zona de centru a țării în baza a 6 (șase) parametri (pulberi totale, dioxid de sulf, sulfați solubili, dioxid de azot, fenol și aldehydă formică). Astfel, în luna septembrie a anului 2022, indicele complex al poluării aerului a constituit 8,65, ceea ce reprezintă un nivel înalt al poluării în municipiu.

Conform evaluării generale, nivelul de poluare al aerului atmosferic în orașul Criuleni s-a atestat ca înalt. Acest date indică totuși asupra unui nivel înalt de poluare a aerului atmosferic și în ZR datorită poziției fizico-geografice a acesteia.

Necesități:

Pentru asigurarea sănătății locuitorilor din zona de revitalizare este nevoie de asigurarea curățeniei străzilor, instalarea urnelor, evacuării regulate a deșeurilor menajere. De asemenea, este nevoie de o monitorizare constantă a calității aerului și realizare a măsurilor de protecție a mediului, înlocuirea dispozitivelor de încălzire cu sobe (în gospodăriile la sol unde sunt) prin gazificarea tuturor locuințelor și instalarea sistemelor autonome de încălzire cu gaze naturale, interzicerea mașinilor de mare tonaj să traverseze zona rezidențială, mărirea și amenajarea spațiilor verzi.

Potențial:

Problema deșeurilor menajere poate fi soluționată prin modernizarea punctelor de colectare prin amenajarea platformelor de colectare a deșeurilor. De asemenea, prin instituțiile educaționale din zonă (grădiniță) poate fi învățată și promovată colectarea separată a deșeurilor, metode cum poate fi diminuată producerea gunoiului și respectiv, amplasarea tomberoanelor speciale pentru diferite tipuri de gunoi.

Un mare potențial pentru îmbunătățirea condițiilor de mediu o au spațiile publice verzi, ca necesită a fi reabilitate.

Poluarea aerului

În orașul Criuleni nu există un sistem de monitorizare a calității aerului, nici la nivel național nu se face cu exactitate și regularitate, însă din datele studiului efectuat de către Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie, datele oferite de SHS și alte instituții putem menționa că în această zonă sunt multe case la sol unde ca agent termic servește lemnul și cărbunele, astfel există o probabilitate mare de creștere a emisiilor de carbon.

Emisiile de carbon, care rezultă în principal din utilizarea surselor de căldură necorespunzătoare, conduc la consecințe negative semnificative asupra sănătății. Gunoiștile improvizate/neautorizate, predomină pericolul izbucnirii gunoiștilor neautorizate răzlețe, de unde gunoiul nu este evacuat, creează substanțe nocive care sunt eliminate în sol și în aer. În perioada caldă a anului, mirosul de lângă aceste gunoiști devine insuportabil, creând probleme locatarilor din preajmă.

De asemenea, calitatea aerului este afectată de transportul auto, deoarece strada principală a zonei este utilizată de transportul de pasageri și cel de divers tonaj care traversează orașul pentru a ajunge în alte localități suburbane.

Necesități:

Pentru asigurarea sănătății locuitorilor, este nevoie de o monitorizare constantă a calității aerului și realizare măsurilor de protecție a mediului, cum ar fi evacuarea deșeurilor, interzicerea mașinilor de mare tonaj să traverseze orașul, mărirea spațiilor verzi în terenurile intravilane din Zona II.

Potențial:

De asemenea, s-ar putea aproba o decizie care ar interzice intrarea în oraș a mașinilor de mare tonaj sau ocolirea pe alte străzi mai puțin populate.

3.2.4. Sfera Spațial-Funcțională

Analiza sistemului spațial-funcțional reprezintă o detaliere a stării instituțiilor publice din zonă, spațiilor urbane, precum și accesibilitatea serviciilor publice pentru locuitorii zonei. În acest sens, vor fi prezentate pe scurt instituțiile publice din zonă, în special baza tehnico-materială a acestora. Zona de revitalizare este compusă din blocuri cu apartamente și case la sol. Blocurile în mare parte sunt clădiri vechi din anul 1970, iar casele particulare au fost construite în perioade diferite (1970-2010).

Cartierul este unul rezidențial, aici situându-se un număr redus de agenți economici, lipsesc întreprinderile industriale dar și agenții economici sunt cu o prezență foarte scăzută. Cartierul duce lipsă de spații publice, facilități sportive și zone de agrement, care ar stimula interacțiunea între locuitorilor de diverse categorii de vârstă. Blocurile locative sunt într-o stare de degradare, iar subsolurile, rețelele ingineresti sunt într-o stare avansată de degradare.

La nivel de oraș/zonă nu au fost întreprinse măsuri centralizate de reparație a blocurilor locative, deja locatarii, în mod individual și-au reparat propriile apartamente.

Necesități:

În Zona de Revitalizare sunt blocuri de locuit cu statut de proprietate privată în stare precară care au nevoie urgent de renovatii. Locatarii nu au surse proprii pentru reparație de aceea au nevoie de susținere din afară (de la autoritățile locale, centrale, agenți economici, etc) pentru a-și asigura minimul de condiții de trai (apă, canalizare, încălzire).

Potențial:

Clădirile existente pot fi renovate din granturi publice sau internaționale sau locuitorii ar putea fi susținuți pentru asigurarea condițiilor decente de trai: apă, canalizare, încălzire, după care să fie stimulate investițiile în eficiența energetică a clădirilor.

Accesul la servicii publice

Zona II de revitalizare a orașului Criuleni se caracterizează printr-un acces dificil la cele mai importante servicii publice.

3.2.5 Sfera Tehnică

Analiza stării infrastructurii tehnice la nivel de zonă a fost dificilă din cauza lipsei datelor cantitative. În baza observațiilor (informațiilor calitative) făcute în cadrul vizitelor în teritoriu s-au identificat un set larg de probleme de infrastructură. Sistemul de alimentare cu apă și rețeaua de canalizare învechită, drumurile deteriorate, insuficiența sistemului de iluminare sunt problemele generale ale orașului, respectiv și ale zonei de revitalizare, menționate și la ședințele Comisiei Consultative.

În zonă există câteva blocuri, celelalte case fiind situate la sol. Blocurile respective, au fost construite în perioada sovietică, iar starea fizică a acestora este una degradată. În stare asemănătoare sunt și curțile blocurilor de locuințe. Acest fapt se datorează lipsei investițiilor în modernizarea acestora, precum și dotarea cu mobilier urban.

Lipsa infrastructurii necesare pe străzile adiacente, pe timp de ploaie sau ninsoare face circulația impracticabilă atât pentru pietoni cât și pentru transport.

Necesități:

Este necesară reparația drumurilor adiacente, organizarea traficului și al parcărilor. Este prioritară asigurarea securității pietonilor prin amenajarea trotuarelor. Pistele pentru bicicliști ar suplini necesitățile de mobilitate urbană. Locuitorii orașul Criuleni și cei ai zonei au nevoie de asigurarea cu transport public (cu orar stabil, rezilient la condițiile climaterice).

Potențial: Investițiile în infrastructura publică (drumuri, trotuare, piste pentru bicicliști) vor contribui direct la îmbunătățirea calității vieții în zona de revitalizare, care astfel ar deveni una atractivă pentru locuit și petrecerea timpului.

Infrastructura edilitară (electricitate, gaze naturale, apă, canalizare)

În zona de revitalizare este extinsă rețeaua electrică, practic toate casele de locuit și instituții sunt conectate. Rețeaua de gaze naturale este mai puțin dezvoltată fiindcă necesită investiții și din partea utilizatorilor. Încălzirea centralizată lipsește atât în zona de revitalizare, cât și în întreg orașul Criuleni. Unele apartamente la bloc sunt conectate și se încălzesc cu gaze naturale, rareori sunt atestate și sobe improvizate direct în apartament, ceea ce creează situații de risc de incendiu sau deces de la monoxizi de carbon.

Rețeaua de canalizare este prezentă parțial, acolo unde este prezentă este într-o stare avansată de degradare de aproximativ 90%, fapt ce generează permanent situații de deranjamente și cheltuieli enorme de mentenanță.

Necesități:

Locuitorii zonei au nevoie de asigurarea unui minim de trai decent și sigur prin alimentarea cu apă, canalizare, o sursă sigură de încălzire.

IV. Viziunea și obiectivele de dezvoltare a zonei de revitalizare

MISIUNEA – consolidarea eforturilor comune a tuturor actorilor comunitari întru promovarea valorilor fundamentale locale pentru asigurarea unui trai decent și prosperarea zonei.

VIZIUNE – în urma implementarea Programului de Revitalizare Urbană, prin asigurarea incluziunii comunitare a locuitorilor, îmbunătățirii calității spațiului și promovării identității locale, Zona II va fi un spațiu atractiv pentru locuitori și va avea un rol important în viața orașul Criuleni.

Îmbunătățirea și amenajarea spațiilor publice vor favoriza incluziunea socială și dialogul comunitar, ceea ce va duce la creșterea gradului de confort al tuturor locuitorilor. Grupurile sociale vor fi mai bine integrate, iar diversitatea activităților va fi una largă. Acest proces va sprijini măsurile de îmbunătățire a calității locuințelor în zonă și atragerea noilor rezidenți. Asociațiile Locatarilor create și funcționale, grupurile de inițiativă, Asociații Obștești se vor implica activ în viața comunității zonei, iar asociația de locatari a blocurilor de locuit din strada Unirii va avea un rol primordial în implicarea locuitorilor în activități comunitare.

Prin valorificarea potențialului Zona II se va stimula creșterea competitivității socio-economice a orașului. Reabilitarea infrastructurii urbane, amenajarea spațiilor verzi și interconectarea cu celelalte zone ale orașului, va duce la sporirea securității zonei și a gradului de confort a populației.

Obiectivele de revitalizare

Obiectivele Programului de revitalizare urbană al orașului Criuleni rezultă din analiza aprofundată a zonei de revitalizare, răspund la cele mai importante nevoi ale sale, se concentrează pe găsirea unor soluții eficiente și eliminarea fenomenelor negative pe fiecare domeniu. În același timp, obiectivele Programului se bazează pe potențialul de dezvoltare al zonei de revitalizare identificate și indicate în diagnostic.

Transformarea zonei de revitalizare Zona II într-un spațiu care va spori calitatea vieții oamenilor, oferind condiții optime pentru dezvoltare tuturor cetățenilor.

	Obiective strategice	Scopuri specifice
1	Sporirea incluziunii sociale și activismul civic în Zona de Revitalizare urbană.	A. Promovarea incluziunii sociale a tuturor categoriilor de cetățeni și diminuarea stereotipurilor; B. Susținerea copiilor cu cerințe educaționale speciale în procesul de școlarizare; C. Diminuarea sărăciei extreme printre cetățenii din zona de revitalizare.
2	Modernizarea infrastructurii din zona de revitalizare prin amenajarea și dotarea spațiilor publice pentru stimularea și asigurarea interacțiunii sociale.	A. Amenajarea spațiilor publice inclusive; B. Sensibilizare locuitorilor cu privire la problemele de mediu; C. Asigurarea securității și calității infrastructurii rutiere și pietonale.
3	Facilitarea dezvoltării social – economice a Regiunii de Revitalizare.	A. Crearea noilor locuri de muncă; B. Susținerea inițiativelor antreprenoriale locale; C. Asigurarea șanselor de pregătire profesională pentru tinerii apti de muncă.

V. Proiectele de revitalizare urbană

Fișa proiectelor

Nr. Proiectului	1
Titlul proiectului	<i>Modernizarea și renovarea sistemului de canalizare.</i>
Obiectiv specific	OS 2
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Crtiuleni
Grupurile țintă	Comunitatea locală din zona de revitalizare
Descrierea proiectului	În implementarea proiectului se propune: Schimbarea țevelor uzate, renovarea subsolurilor traversate de aceste rețele, precum și extinderea sistemelor noi; Activități: 1. Proiectarea rețelelor de canalizare; 2. Pregătirea caietului de sarcini; 3. Organizarea achiziției publice; 4. Contractarea antreprenorului pentru repararea subsolurilor și extinderea rețelei de canalizare; 5. Supraveghere tehnică și e autor; 6. Executarea lucrărilor de construcții a rețelelor; 7. Darea în exploatare.
Cost estimativ	85 600 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul orașănesc Fonduri naționale
Rezultate estimate	-accesul la servicii de canalizare pentru 1760 de locuitori; - 24000 metri rețea de canalizare, ;
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Proces verbal de executare a lucrărilor Număr de cetățeni care beneficiază de sistemul de canalizare modernizat.
Nr. Proiectului	2

Titlul proiectului	<i>Îmbunătățirea sistemului de gestionare a deșeurilor menajere în ZR</i>
Obiectiv specific	OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Crtiuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul prevede reabilitarea și modernizarea a 6 (șase) platforme de colectare a deșeurilor menajere din ZR, acestea fiind situate pe locul amplasării spațiilor de colectare vechi care au degradat în timp. Platformele de colectare a deșeurilor menajere vor fi de tip închis, având acoperiș și gard de protecție, precum și dotate cu pubele, inclusiv pentru colectarea separată a deșeurilor. De asemenea, în preajma platformelor vor fi efectuate lucrări de înverzire și de sădire a arborilor și arbuștilor. În curțile blocurilor de locuințe unde nu există posibilitatea creării platformelor de colectare noi, proiectul prevede achiziționarea pubelelor suplimentare. Proiectul include o componentă soft care conține activități privind consolidarea interacțiunii între membrii comunității locale prin organizarea activităților de salubritate și întreținere, precum și activități educaționale privind promovarea colectării separate a deșeurilor.
Cost estimativ	2 600 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul orașănesc Fonduri naționale
Rezultate estimate	Platforme de colectare a deșeurilor menajere bine amenajate, funcționale și sigure. Reducerea prezenței numărului de câini fără adăpost în căutare de hrană. Sporirea gradului de siguranță personală și minimizarea riscului de amenințare din partea animalelor fără adăpost.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul de platforme pentru colectarea deșeurilor menajere modernizate Numărul pubelelor suplimentare achiziționate

Nr. Proiectului	3
------------------------	----------

Titlul proiectului	<i>Reabilitarea infrastructurii drumurilor în variantă albă</i>
Obiectiv specific	OS 2
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Crtiuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul presupune reabilitarea drumurilor de acces la strada Centrală, porțiunea de drum și trotuare pentru acces la grădinița Steluța. Reabilitarea trotuarelor. Reabilitarea drumurilor din cartier, căilor de acces spre blocurile de locuit precum și parcărilor ZR.
Cost estimativ	40 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Fonduri naționale
Rezultate estimate	5 km drumuri reabilite, 3,2 km trotuare reabilite, căile de acces la grădiniță reabilite. Trotuarele și drumurile din străzile principale reabilite
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Proces verbal de executare a lucrărilor Funcționalitatea accesului la instituții Număr de cetățeni care beneficiază de condiții îmbunătățite a transportului public

Nr. Proiectului	4
Titlul proiectului	<i>Modernizarea Instituțiilor de Educație</i>

Obiectiv specific	OS 2
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Crtiuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul presupune îmbunătățirea infrastructurii educaționale, precum și creșterea accesului, calității și a atractivității educației în ZR prin modernizarea și renovarea instituțiilor de educație. Dezvoltarea instituțională se va realiza printr-un complex de intervenții privind reparația capitală, caile de acces, inclusiv a spațiilor interioare, reabilitarea sistemului termic, modernizarea rețelelor electrice, scară de acces pentru incendiu, reabilitarea sistemului de aprovizionare cu apă și canalizare, reabilitarea sistemului de iluminat exterior, reabilitarea pavajului, izolarea termică a pereților exteriori, schimbarea ferestrelor, ușilor și alte măsuri de eficiență energetică. Totodată, proiectul prevede construcția unei rampe de acces pentru copii cu mobilitate redusă, dotarea instituției cu echipamente, lenjerie, jucării educaționale și mobilier nou, precum și amenajarea mobilierului de exterior și locurilor de joacă, spațiilor sportive, platformei pentru colectarea deșeurilor, precum și crearea unei zone verzi cu gazon natural, flori și arbuști.
Cost estimativ	31 600 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul orășnesc Fonduri naționale
Rezultate estimate	Instituții educaționale modernizate și dotate
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Proces verbal de executare a lucrărilor Funcționalitatea accesului la instituții Număr de cetățeni care beneficiază de condiții îmbunătățite a instituțiilor educaționale

Nr. Proiectului	5
------------------------	---

Titlul proiectului	<i>Reconstrucția bulevardului pietonal Mihai Eminescu și amenajarea parcului orășenesc riveran din or. Criuleni</i>
Obiectiv specific	OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Criuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Străzile rezidențiale, inclusiv bulevardul pietonal Mihai Eminescu din ZR trebuie regândite ca spații publice partajate. Proiectul presupune amenajarea parcului orășenesc cu spații de relaxare și socializare pentru interacțiunea persoanelor de diferite vârste și realizarea activităților de recreere. - instalarea băncilor și grupurilor de bănci dotate cu pergole acoperite de vegetație; - amenajarea mobilierului stradal creativ (ex. leagăne, șezlonguri urbane); - amenajarea spațiilor publice destinate persoanelor cu mobilitate redusă (ex. leagăn special destinat pentru aceste persoane).
Cost estimativ	21 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Bugetul orășenesc Fonduri naționale Surse Externe
Rezultate estimate	- Zonă de agrement cu statut de parc regional - Atracții turistice și de agrement amenajate - Traseu iluminat și pavat pentru plimbări, alergat, ciclism sau acces spre infrastructura sportivă 1 centru urbane bine amenajat și simbolistic pentru un centru regional - Spații verzi amenajate/parc - 2,2667 ha
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru reabilitarea spațiului public. Numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat Numărul de activități în aer liber
Nr. Proiectului	6

Titlul proiectului	<i>Crearea unui spațiu multifuncțional destinat activităților de agrement</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Crtiuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	O zonă sănătoasă și fericită este zona în care există spații destinate activităților de agrement. Proiectul presupune crearea unui spațiu multifuncțional cu dimensiunea 10x15 destinat activităților de agrement. Spațiul va fi dotat cu gard de protecție și suprafață de asfalt. Spațiul multifuncțional, cu un design flexibil, poate fi utilizat pentru mersul cu rolele, trotinete, biciclete, skateboarduri etc. Totodată, suprafața de asfalt poate fi căpăta funcții multiple: utilizată pentru jocuri desenate cu creta sau vopsea, activități sportive precum exerciții de fitness alături de vecini, sau se poate juca badminton ori diverse jocuri cu mingea.
Cost estimativ	1 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul orașănesc – 10 % Fonduri naționale – 20%
Rezultate estimate	Spațiu de agrement în proximitatea instituțiilor de educație, a blocurilor de locuit Modernizarea caii de acces și spațiului destinat spațiului multifuncțional.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru reabilitarea spațiului public. Numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat

Nr. Proiectului	7
------------------------	---

Titlul proiectului	<i>Reabilitarea infrastructurii rutiere, și pietonale în ZR</i>
Obiectiv specific	OS 2
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Crtiuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul presupune reabilitarea infrastructurii urbane a ZR și îmbunătățirea accesibilității în zonă. În acest sens, proiectul prevede realizarea lucrărilor de modernizare, reparații și întreținere a acceselor rutiere și pietonale, inclusiv reabilitarea rețelelor subterane a apelor pluviale, precum și amenajarea parcărilor din curțile blocurilor și locuințelor. Proiectul conține o componentă soft privind organizarea campaniilor de informare, activităților educaționale, activităților comunitare privind siguranța rutieră etc.
Cost estimativ	20 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul orașănesc Fonduri naționale
Rezultate estimate	Rețele subterane de evacuare a apelor pluviale modernizate, 8 parcuri publice și curți ale blocurilor și locuințelor amenajate.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru reabilitarea spațiului public. Numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat

Nr. Proiectului	8
------------------------	----------

Titlul proiectului	<i>Îmbunătățirea eficienței energetice a blocurilor de locuințe din ZR</i>
Obiectiv specific	OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Crtiuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul prevede reabilitarea blocurilor de locuințe din ZR prin implementarea măsurilor de eficiență energetică. Astfel, se prevede îmbunătățirea eficienței energetice a blocurilor de locuințe.
Cost estimativ	80 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul orășnesc Fonduri naționale
Rezultate estimate	blocurile de locuit eficientizate energetic prin izolare, Aspect exterior modern pentru blocurile din ZR, apartamente cu consum eficientizat termic.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru reabilitarea spațiului public. Numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat

Nr. Proiectului	9
------------------------	---

Titlul proiectului	<i>Inițiative comune – condiție a dezvoltării orașului</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Criuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul își propune ca obiectiv susținerea activităților comune realizate de către locuitorii ZR pentru locuințele la sol, care sunt menite să sporească interacțiunea socială, să consolideze încrederea între locuitori, să diminueze segregarea spațială și să stimuleze parteneriate eficiente. Implementarea proiectului va fi asigurată de Grupul local de inițiativă care prin intermediul interacțiunii cu locuitorii (dezbateri, consultări publice, sondaje, studii), va elabora un calendar al activităților sociale și culturale pentru coagularea comunității locale. Astfel, se prevede organizarea și desfășurarea sărbătorilor, expozițiilor, festivalurilor, concertelor, picnicurilor, concursurilor, competițiilor sportive și a altor activități menite să sporească coeziunea socială. Totodată, proiectul presupune o implicare activă a organizațiilor, dar și a administrației publice locale, instituțiilor publice, a agenților economici și organizațiilor neguvernamentale.,
Cost estimativ	1 400 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe
Rezultate estimate	Sporirea interacțiunii sociale, menite să consolideze încrederea între locuitori.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/evenimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților persoane fizice/juridice
Nr. Proiectului	10

Titlul proiectului	<i>Construirea stației de epurare a apelor reziduale</i>
Obiectiv specific	OS 2
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria orașului Criuleni
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Problema majoră care se propune a soluționa prin acest proiect o constituie disfuncționalitatea sistemului de canalizare și epurare a apelor în zona orașului Criuleni, la moment apele uzate sunt pompate spre stația de epurare din orașul Dubăsari, și managementul defectuos al serviciilor publice de canalizare la nivel local și regional. Implementarea proiectului urmărește creșterea standardelor de trai prin construcția stației de epurare a apei uzate, construcția și extinderea sistemului de canalizare avînd o arie de impact raional, stabilind un puternic parteneriat intercomunitar, cu reale posibilități de extindere. Acest lucru se va realiza prin creșterea siguranței în exploatare și posibilitatea asigurării de către operatorul de apa – canal a unor servicii de calitate în conformitate cu legislația națională. Totodată, proiectul presupune o implicare activă a tuturor factorilor de decizie cointeresați.
Cost estimativ	72 800 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe
Rezultate estimate	Managementul serviciilor publice de canalizare prestat pentru peste 7000 locuitori ai or. Criuleni; Condiții pentru derularea proiectelor de investiții de extindere a sistemului de canalizare, diversificare a serviciilor;
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/evenimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților persoane fizice/juridice

VI. Cadrul financiar

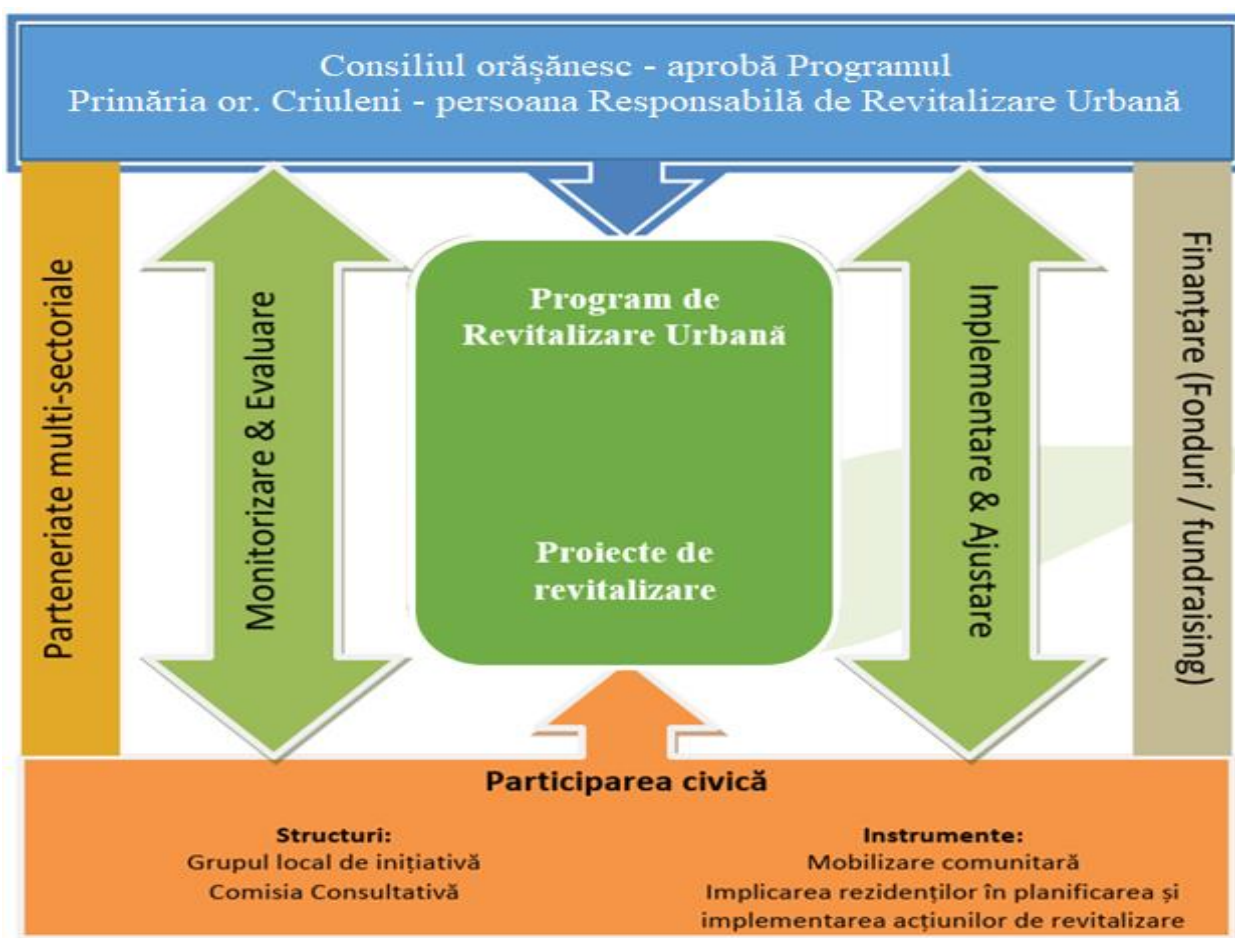
Cadrul financiar al Programului trebuie considerat ca fiind estimativ, acesta fiind supus riscului unor erori semnificative. Argumentarea în acest sens este existența unui număr mare de factori de incertitudine în privința accesării surselor externe, a planurilor detaliate privind implementarea proiectelor, gradul de maturitate a unor proiecte incluse în PRU, precum și incapacitatea de a estima cu exactitate gradul potențial de implicare în procesul de revitalizare a partenerilor externi.

Tabelul de mai jos prezintă cadrul financiar estimativ al PRU, inclusiv divizarea acestuia conform surselor de finanțare. Primul rând conține costurile rezultate din valoarea estimată a proiectelor de bază incluse în programul de revitalizare, pentru care se cunoaște o estimare destul de precisă a valorii acestora (maturitatea acestor proiecte indică faptul că implementarea lor va avea loc în următorii ani).

Tip proiecte	Surse publice			Suma
	Proprii (orășanești)	Naționale	Externe	
Proiecte de bază	370000000	100000000	219000000	356000000

VII. Implementarea și managementul Programului de Revitalizare Urbană

Implementarea programului de revitalizare se va realiza în baza proiectelor planificate. Sistemul de management și de implementare a programului este arătat schematic în figura de mai jos.

Pentru implementarea eficientă a programului se va ține cont de principiul politicilor transversale, care inter-relaționează între ele pentru asigurarea integrității și complexității intervențiilor de revitalizare.

Programul de revitalizare este un instrument de coordonare a politicilor sociale în zona de revitalizare, prin urmare, acesta include o serie de activități sociale care se influențează reciproc, iar implementarea lor ar trebui să fie în beneficiul locuitorilor din zonă.

În plus, programul include proiecte care, deși nu sunt strict sociale, servesc la satisfacerea așteptărilor și nevoilor comunității locale și contribuie la îmbunătățirea fizică a calității vieții - proiecte de infrastructură care îmbunătățesc calitatea serviciilor publice, de exemplu accesul la zonele de agrement.

Politica socială în revitalizare se concentrează în primul rând pe grupurile identificate care au cel mai mult nevoie de sprijin și incluziunea: familiile cu mulți copii; părinții singuri; persoanele în vârstă; persoanele expuse riscului de excludere, șomerii și riscul de sărăcie.

Politica spațială se explică prin faptul că revitalizarea are loc într-un spațiu specific – zona de revitalizare. La etapa implementării programului, pe lângă asigurarea concentrației spațiale prin activități concrete în zona de revitalizare, se vor întreprinde activități spațiale pentru a rezolva cele mai importante probleme care vizează în primul rând aspectul social al revitalizării: îmbunătățirea calității spațiilor publice și semi-publice; îmbunătățirea calității zonelor verzi și de agrement;

îmbunătățirea accesibilității spațiale a zonei de revitalizare, atât în ceea ce privește transportul, cât și pietonii și bicicliștii.

Politica de tineret, în acest caz ocupă un rol deosebit datorită resurselor și potențialul din zonă. Amenajarea zonelor de agrement din zona de revitalizare va servi un punct de atracție pentru tineri dar și pentru alte categorii de populație, aici vor fi organizate activități comunitare, de instruire, de integrare etc.

Politica de mediu este de o importanță deosebită, ținând cont de resursele de mediu din zona de revitalizare. Intervențiile care vor fi realizate în zonă vor fi prietenoase mediului, prin păstrarea ecosistemului natural și cu accent pe culturalizarea ecologică a populației.

De asemenea, procesul de implementare și management al programului are la bază principiul complementarității:

- Complementaritatea problemelor – proiectele planificate în cadrul programului reprezintă soluții pentru problemele identificate în urma analizei complexe și transparente. Soluțiile propuse sunt complexe și integrate.
- Complementaritatea temporală presupune ca anumite activități de revitalizare planificate în cadrul programului reprezintă activități de continuare a unor inițiative anterioare (de ex. implicarea grupului local de inițiativă). Or, acțiunile prevăzute în program pot servi drept început pentru anumite proiecte complexe de viitor.
- Complementaritatea surselor de finanțare. Procesul de implementare a programului, din perspectiva finanțării se bazează pe diversitatea surselor de finanțare care se completează reciproc. Vor fi antrenate surse ale bugetului local, vor fi încurajate investiții private, vor fi valorificate surse din fonduri naționale, vor fi aplicate propuneri de proiecte la donatori și finanțatori internaționali, se va stimula implicarea rezidenților (prin efort propriu, contribuție financiară etc.).
- Complementaritatea instituțională – implementarea proiectelor de revitalizare se va face în baza parteneriatelor eficiente dintre diverse instituții.

Coordonatorul procesului este Primăria or. Criuleni prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană. Partenerii de bază ai procesului sunt:

- Grupul de inițiativă locală, reprezintă un partener important pentru mobilizarea comunitară în zonă, dar și pentru coordonarea unor activități la nivelul zonei.
- Angajații instituțiilor publice și educaționale, agenți economici, reprezentanți ONG, etc. vor amenaja de comun cu locuitorii din zonă spațiile verzi.

Această cooperare reprezintă un partener de încredere, pe termen lung pentru asigurarea sustenabilității și continuității activităților de revitalizare. Flexibilitatea programului și formula deschisă de management al programului va permite antrenarea altor părți interesate în proces pe parcursul realizării, atât din mediul public, cât și cel civic și privat, atât de la nivelul zonei de revitalizare cât și de la nivelul întregului oraș, regiune.

La nivel național, procesul de revitalizare urbană este coordonat de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale prin dezvoltarea cadrului normativ. La nivel regional, Agenția de Dezvoltare Regională Centru reprezintă partenerul de bază pentru orașul Criuleni privind procesul de revitalizare urbană, prin suportul în implementarea programului (monitorizare, foundracing etc.).

Procesul de management și implementare a Programului presupune, conform schemei de mai sus:

- Consiliul Orășnesc reprezintă autoritatea care aprobă programul.

- Primăria, prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană este coordonatorul procesului.

Principiul de bază al implementării este participarea rezidenților prin mobilizare comunitară, prin implicarea activă la toate etapele de planificare, realizare și continuare a activităților de revitalizare. În acest sens sunt 3 structuri principale, fără a se limita la ele:

- Grupul local de inițiativă constituit din liderii locali;
- Comisia Consultativă creată în procesul de elaborare a programului, va continua activitatea sa pentru o logică a programului;
- Instituțiile de Educație și Instituțiile Publice – un punct comunitar pentru toate categoriile de vârstă.

De asemenea, parteneriatele multe-sectoriale funcționabile sunt un element important în procesul de realizare a programului. Întregul mecanism de implementare se bazează pe o comunicare activă dintre diverșii parteneri, în special primăria și comunitatea locală.

Monitorizarea reprezintă activitatea de observare a schimbărilor, a reușitelor implementării. Rezultatele monitorizării vor permite ajustarea programului la necesitățile reale din zona de revitalizare și adaptarea activităților planificate la circumstanțele noi.

Primăria, prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană este responsabilă de monitorizarea și evaluarea programului. Procesul de monitorizare se bazează pe dialogul continuu cu rezidenții din zona de revitalizare și structurile la nivel de zonă (Comisia Consultativă etc.).

Ajustările programului se vor baza pe necesitățile reale ale locuitorilor și ale partenerilor implicați. Monitorizarea programului se va realiza în baza indicatorilor de rezultat indicați la fiecare proiect. Raportul de monitorizare va fi elaborat anual în baza indicatorilor specificați în tabelul de mai jos.

Obiectivele specifice de revitalizare	Indicatorii de rezultat
O 1. Sporirea incluziunii sociale și activismul civic în Zona de Revitalizare urbană.	Numărul activităților comunitare implementate.
O 2. Modernizarea infrastructurii din zona de revitalizare prin amenajarea și dotarea spațiilor publice pentru stimularea și asigurarea interacțiunii sociale.	Numărul serviciilor îmbunătățite/modernizate dar și a serviciilor nou create Numărul de activități sau inițiative civice ale localnicilor
O 3. Facilitarea dezvoltării social – economice a Regiunii de Revitalizare.	Numărul de spații amenajate Numărul de platforme pentru colectarea deșeurilor amenajate Numărul acțiunilor de salubritate, înverzire realizate la nivel comunitar Numărul de afaceri, antreprenoriat social, locuri de muncă noi create.

Evaluarea programului de revitalizare și posibilele sale modificări

Obiectivul principal al evaluării PRU este de a avea un program viabil și cu impact. Astfel, se propune evaluarea la finele fiecărui an, cu publicarea raportului de activitate de către persoana responsabilă de proces.

Dacă pe parcursul implementării vor avea loc situații și provocări semnificative, atunci la solicitarea Primarului, PRU va fi revizuit și adoptat din nou de către Consiliul Orășnesc.

În cadrul procesului de evaluare vor fi utilizați indicatori de implementare a programului, precum și instrumente analitice suplimentare care vor permite o evaluare obiectivă. În cazul în care se afirmă în cadrul evaluării că programul nu răspunde provocărilor actuale ale revitalizării, adică obiectivele sale au devenit caduce, au existat probleme cu implementarea proiectelor sau au fost implementate proiectele incluse în acesta, programul va fi actualizat, prin Decizia Consiliului orașului Criuleni.

La finalizarea acestui PRU vor fi întocmite o evaluare și un raport final care vor conține rezultatele obținute și vor trasa direcții de viitor pentru a continua dezvoltarea zonei de revitalizare.

IX. Implicarea locuitorilor și a părților interesate în elaborarea Programului de Revitalizare Urbană

O sursă importantă pentru realizarea PRU al orașului Criuleni a fost comunitatea locală din zona de revitalizare. În special, în urma determinării zonei degradate și zonei de revitalizare, locuitorii zonei au fost implicați în elaborarea analizei aprofundate a ZR și a ideilor de proiecte de bază și complementare.

În acest sens, energia locuitorilor ZR, care a accelerat pe tot parcursul elaborării prezentului document, au făcut ca acesta să prindă o adevărată viață și să devină viu.

Astfel, primul pas în efectuarea analizei aprofundate a ZR a constat în realizarea Fact Finding Mission (vizite de observare) în Zona II.

Vizitele de observare în teren au fost organizate la etapa inițială, dar și pe tot parcursul perioadei de elaborare a PRU. Acestea au avut rolul de a discuta cu locuitorii zonei problemele locale, specificul zonei, precum și de a identifica resurse, lideri locali și alte părți interesate în dezvoltarea ZR.

Conform Liniilor directoare privind revitalizarea urbană în Republica Moldova, în orașului Criuleni a fost creată Comisia Consultativă a procesului de elaborare a PRU al orașului Criuleni.

Comisia Consultativă a fost implicată activ în procesul de planificare, a identificat problemele, necesitățile și potențialul zonei, a contribuit la formularea ideilor de proiecte de revitalizare și a consultat în permanență PRU al orașului Criuleni.

În cadrul ședințelor de lucru, membrii Comisiei au luat cunoștință cu procesul de RU în Republica Moldova și a orașului Criuleni, au analizat rezultatele vizitelor de observare, au discutat și identificat problemele, necesitățile și potențialul ZR. Tema de acasă pentru următoarea ședință a constat în identificarea altor probleme și necesități ale zonei și discutarea acestora cu locuitorii ZR.

În cadrul altei ședințe de lucru a Comisiei Consultative, care a avut o importanță deosebită datorită prezenței reprezentantului ADR Centru, precum și a experților în revitalizare urbană.

Aceștia au relatat participanților despre bunele practici ale RU, importanța implicării locuitorilor în soluționarea problemelor locale, provocările orașelor din țară și au prezentat câteva soluții practice pentru probleme concrete din ZR.

Este de menționat faptul că, membrii Comisiei Consultative și-au îndeplinit cu brio tema de acasă, prezentând un set de probleme identificate cu locuitorii din ZR.

La următoarea ședință a Comisiei Consultative s-a discutat despre o paletă de proiecte care vin să soluționeze problemele zonei. La sfârșitul ședinței au fost identificate idei de proiecte care s-au adeverit a fi similare, interconectate, care vizează întreaga ZR.

Toate ideile de proiecte identificate de membrii Comisiei Consultative au fost incluse în paleta de proiecte de bază și complementare.

Ulterior, în cadrul ședinței următoare s-a discutat în grup viziunea PRU al orașului Criuleni. Totodată, membrii Comisiei au convenit asupra participării în implementarea proiectelor.

Lucrările Comisiei Consultative au fost esențiale pentru procesul elaborării PRU al orașului Criuleni, chiar dacă aportul membrilor a fost diferit și foarte personal.

A fost important să fie discutate anumite concluzii pe domeniile ce caracterizează ZR, anume cu locuitorii zonei, pentru că doar membrii comunității locale cunosc problemele, necesitățile și potențialul zonei.

APROBAT:
Primarul oraşului Criuleni
Preşedintele Comitetului de Coordonare

Sclifos Mihail

PROCES-VERBAL
al şedinţei Comitetului de Coordonare
nr.1 din 09.02.2023
privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană
pentru oraşul Criuleni.

1. În temeiul Dispoziţiei Primarului or. Criuleni nr. 19 din 09 februarie 2023, a fost convocat Comitetul de coordonare, responsabil de revitalizarea urbană în or. Criuleni.

Au participat:

1. **Sclifos Mihail** – Primarul or. Criuleni; (Preşedintele CC);
2. **Barbăscumpă Nicolae**– Viceprimar (vice-preşedintele CC);
3. **Sclifos Svetlana** – Contabil Şef (membru CC);
4. **Burca Valeri** – Specialist în construcţii (membrul CC);
5. **Frunze Tatiana** - Secretar administrativ în Primăria or.Criuleni(membrul CC);
6. **Golban Cristina** Jurist Primaria or. Criuleni (membrul CC);

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut. Prezentarea succintă a participanţilor (*Sclifos Mihail*).
2. Familiarizarea membrilor Comitetului de Coordonare a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru oraşul Criuleni (*Sclifos Mihail*).
3. Prezentarea draftului părţii introductive şi a capitolelor componente a Programului de Revitalizare Urbană pentru oraşul Criuleni (*Sclifos Mihail*).
4. Repartizarea sarcinilor membrilor Comitetului de Coordonare a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru oraşul Criuleni (*Interlocutor - Sclifos Mihail*).

S-a examinat:

1. Sa examinat chestiunile conform agendei propuse.

Au luat cuvântul:

1. Sclifos Mihail a prezentat draftul părţii introductive şi a capitolelor componente a Programului de Revitalizare Urbană pentru oraşul Criuleni.
2. Burca Valeri a propus modificarea hărţii delimitării oraşului şi anume divizarea oraşului în patru zone de revitalizare Urbană.
3. Nicolae Barbăscumpă a susţinut propunerea d-lui Valeri, deoarece în aceste 4 zone sunt identificate obiective specifice fiecărei zone care necesită revitalizare urbană, spre exemplu zona 2 are ca obiect comun, zona de recreere Parcul oraşenesc, bulevardul Mihai Eminescu, plaja oraşenească, zona de odihnă riverană râului Nistru, şi respectiv

fiecare zonă schițată are un obiectiv comun de dezvoltare specific zonei (zona locativă are ca obiect dezvoltarea infrastructurii Drumurilor, Rețelele de apă și canalizare, Terenurile de joacă etc).

4. Având în vedere că, comerțul este ramura de bază în oraș, dl Barbăscumpă, a venit cu propunerea să ne bazăm pe acest sector și să menționăm agenții economici contribuabili mari din orașul Criulni ca: SRL Gorgan, Stațiile Peco: Petromol, Tirex, Petrom ș.a, piețele Î I SC Senalcom SRL și Piața Î I Mihai Balaban, Moldretail Grup SRL, totodată și-a anunțat intenția de a deschide un centru comercial egentului economic S.C. NELIMOT-COM S.R.L, care deține rețeaua NANU Market.

5. Pentru a clarifica cap. II, sfera socială, sa propus colectarea informației necesare de la specialistul asistenul social din cadrul Primăriei.

6. Dl Scifos Mihail a venit cu propunerea ca harta zonelor delimitate să nu conțină denumirea sectorului, dar informația descifrată să fie tranferată în legendă.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

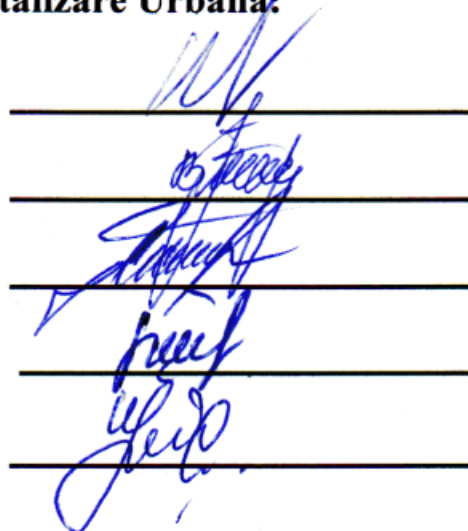
Barbăscumpă Nicolae

Burca Valeri

Scifos Svetlana

Tatiana Frunze

Golban Cristina

APROBAT:
Primarul oraşului Criuleni
Preşedintele Comitetului de Coordonare
Mihail SCLIFOS

PROCES-VERBAL
al şedinţei Comitetului de Coordonare
nr.2 din 10.02.2023
privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană
pentru oraşul Criuleni.

Au participat:

1. **Sclifos Mihail** – Primarul or. Criuleni; (Preşedintele CC);
2. **Barbăscumpă NICOLAE**– Viceprimar (vice-preşedintele CC);
3. **Sclifos Svetlana** – Contabil Şef (membru CC);
4. **Burca Valeri** – Specialist în construcţii (membrul CC);
5. **Frunze Tatiana** - Secretar administrativ în Primăria or.Criuleni(membrul CC);
6. **Golban Cristina** Jurist Primaria or. Criuleni (membrul CC)

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut (*Sclifos Mihail*).
2. Raport cu privire la diagnoza zonelor orăşeneşti şi identificarea zonei degradate pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană pentru oraşul Criuleni (*raportor Nicolae Barbăscumpă*).
3. Repartizarea sarcinilor membrilor Comitetului de Coordonare a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru oraşul Criuleni (*Raportor Sclifos Mihail*).

S-a examinat:

1. Sa examinat chestiunile conform agendei propuse.

Au luat cuvântul:

1. Viceprimarul oraşului, responsabil de coordonarea lucrărilor de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană Dl Nicolae Barbăscumpă, a descris zonele din oraşul Criuleni şi a prezentat în formă de tabel, indicatorii colectaţi.
2. Membrii comitetului au analizat materialele prezentate.
3. Burca Valeri a propus să indicăm după suprafaţă comercială Agenţii economici în comparaţia cu taxa locală achitată.
4. Sclifos Mihail a menţionat că este mai relevant de indicat aportul financiar al agenţilor economici, reieşind din toate taxele şi impozitele achitate nu doar taxa locală pe suprafaţă, dar şi (impozit pe venit, taxe locale ş.a).

5. Sclifos Svetlana a sugerat ca patentarii să fie excluși din indicatori deoarece au aport mai mic la bugetul orașului.
6. Burca Valeri a venit cu propunerea să folosim ca indicator numărul de piețe pe teritoriul orașului Criuleni.
7. Dl Barbăscumpă Nicolae, a menționat că au fost mai multe deplasări în teritoriu, unde sa analizat specificul fiecărei zone și starea economico-socială ale acestora.
8. În urma analizei indicatorilor colectați, membrii Comitetului de Coordonare au selectat în calitate de zonă degradată, **zona bd. Eminescu și parcul orășenesc** din orașul Criuleni, totodată sa menționat importanța valorică a acestui obiectiv și cât de mult ar spori calitatea vieții în or. Criuleni, ca urmare a revitalizării acestei zone.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

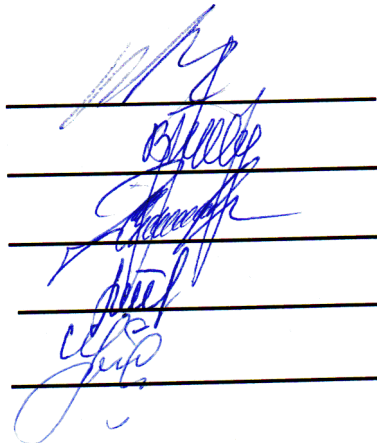
Barbăscumpă Nicolae

Burca Valeri

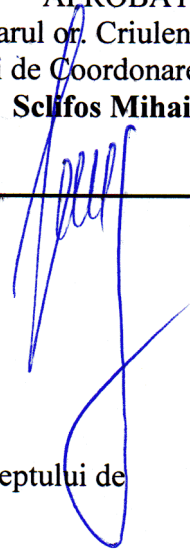
Sclifos Svetlana

Tatiana Frunze

Golban Cristina

APROBAT:
Primarul or. Criuleni
Președintele Comitetului de Coordonare
Sclifos Mihail

PROCES-VERBAL
al ședinței Comitetului de Coordonare
nr.3 din 13.02.2023
privind vizita în zona considerată degradată, și prezentarea draftului conceptului de
revitalizare urbană în procesul de elaborare
a Programului de Revitalizare Urbană pentru orașul Criuleni.

Au participat (se anexează):

1. **Sclifos Mihail** – Primarul or. Criuleni; (Președintele CC);
2. **Barbăscumpă Nicolae**– Viceprimar (vice-președintele CC);
3. **Sclifos Svetlana** – Contabil Șef (membru CC);
4. **Burca Valeri** – Specialist în construcții (membrul CC);
5. **Frunze Tatiana** –Secretar administrativ Primăria or. Criuleni (membrul CC);;
6. **Golban Cristina** Jurist Primaria or. Criuleni (membrul CC).
7. **Ursu Ion Inginer** Cadastral;
8. **Bobeica Ludmila** Perceptor Fiscal;

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut. Ședința a demarat cu informarea participanților, despre finisarea conceptului de revitalizare urbană.
2. Vizită în teritoriu zonei degradată.
3. Conceptul de Revitalizare Urbană. Cadrul legal. Procesul de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru orașul Criuleni. (*Raportor Sclifos Mihail*).

S-a discutat următoarele:

1. Specialistul în Construcții, responsabil de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană pentru orașul Criuleni, Dl Burca Valeri, a explicat scopul elaborării documentului și a informat participanții la ședință despre necesitatea implicării unui grup mai mare de persoane în procesul de elaborare a Programului.

2. Sa explicat participanților la ședință s-a explicat scopul, implicării și anume că, eficacitatea activității organului social depinde de membrii individuali (locuitori, reprezentanți ai instituțiilor publice, Întreprinderi Municipale ș.a.), și de implicarea lor în proces.

Astfel, ar contribui substanțial la formarea programului de revitalizare și este implicat în analiza aprofundată a problemelor, identificarea necesităților zonei de revitalizare, formularea viziunii, stabilirea obiectivelor și planificarea propunerilor de proiecte de revitalizare.

S-a decis:

1. În cadrul şedinţei s-a decis implicarea în cadrul Comitetului de Coordonare, a unor persoane pentru consultare, format din locuitorii zonei de revitalizare (Parcul Eminescu), agenţi economici şi reprezentanţi ai instituţiilor publice, după cum urmează:

- Ohinţeva Olga – Adminsitrator Î.M „Comunservice Criuleni”;
- Vatamaniuc Veaceslav – Arhitector şef al Raionului Criuleni”;
- Şapovalov Alexandru – Consilier orăşenesc ;
- Lisenco Serghei – Consilier orăşenes;
- Alte persoane cointeresate la elaborarea Programului.

Lista membrilor poate fi completată cu membri noi.

Sa propus o vizită suplimentară în zona degradată cu întreaga echipă, pentru a stabili clar necesităţile acestei zone.

Primarul a prezentat conceptul de revitalizare a zonei degradate, şi cum urmeazi a fi realizat în teren a acestuia.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

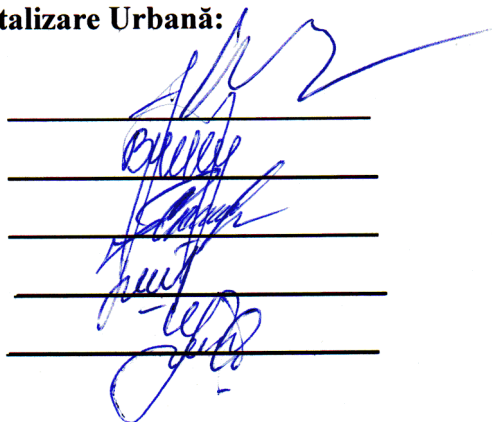
Barbăscumpă Nicolae

Burca Valeri

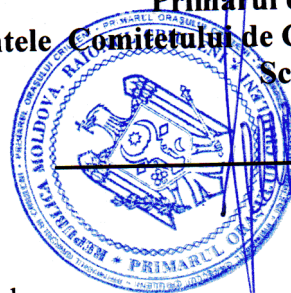
Sclifos Svetlana

Tatiana Frunze

Golban Cristina

The image shows five horizontal lines, each with a handwritten signature in blue ink. The signatures are written in a cursive style. The first signature is the longest and most prominent, followed by four shorter ones. The lines are evenly spaced and extend across the right side of the page.

APROBAT:
Primarul or. Criuleni
Președintele Comitetului de Coordonare
Sclifos Mihail

PROCES-VERBAL
al ședinței Comitetului de Coordonare
nr.4
privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană
pentru orașul Criuleni.

Au participat:

1. **Sclifos Mihail** – Primarul or. Criuleni; (Președintele CC);
2. **Barbăscumpă Nicolae**– Viceprimar (vice-președintele CC);
3. **Sclifos Svetlana** – Contabil Șef (membru CC);
4. **Burca Valeri** – Specialist în construcții (membrul CC);
5. **Frunze Tatiana** –Secretar administrativ Primăria or. Criuleni (membrul CC);
6. **Golban Cristina** Jurist Primăria or. Criuleni (membrul CC).
7. **Ursu Ion Inginer** Cadastral;
8. **Bobeica Ludmila** Perceptor Fiscal;

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut (*Interlocutor – Sclifos Mihail*).
2. Raport cu privire la diagnoza zonelor orășenești și a zonei degradate pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană pentru orașul Criuleni (*Raportor Sclifos Mihail*).
3. Discuții cu membrii *Comisiei consultative* referitor la direcțiile de dezvoltare a zonei degradate (*Interlocutor – Barbăscumpă Nicolae*).

S-a examinat:

1. Sa examinat chestiunile conform agendei propuse (se anexează).

Au luat cuvântul:

1. Viceprimarul or. Criuleni, responsabil de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană DI Nicolae Barbăscumpă a prezentat Raportul cu privire la diagnoza zonelor municipale și a zonei degradate pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană pentru orașul Criuleni.
2. Membrii comitetului au analizat materialele prezentate.
3. După analiza materialului prezentat, membrii Comitetului de coordonare și a Comisiei consultative au stabilit problemele zonei degradate „Parcul orășenesc și bd. Mihai Eminescu”:
 - Examinarea topografică a parcului, inclusiv a tuturor rețelilor edilitare care intersectează terenul, și identificarea impedimentelor la realizarea proiectului

- Elaborarea și verificarea Proiectului, pentru executarea lucrărilor privind renovarea și modernizarea Parcului orășenesc;
 - Obținerea autorizației de curățare defrișare a arborilor și vegetației forestiere, conform unui nou plan dendrologic;
 - Proiectarea unor zone multifuncționale de agrement și recreiere;
 - Proiectarea rețelelor ingineresti (canalizare și apeduct, iluminat) și căilor de acces către parc;
 - Amenajarea spațiilor verzi, amenajarea locurilor de odihnă cu mobilier urban;
 - Executarea lucrărilor de instalare a sistemului de irigare automatizat;
 - Identificarea spațiilor publice pentru amenajarea locurilor de parcare;
 - Strămutarea rețelei de canalizare sub presiune (conducta spre orașul Dubăsari);
 - Reparația bd. Mihai Eminescu calea de acces spre parcul orășenesc;
 - Instalarea indicatoarelor rutiere necesare;
 - Amenajarea platformei de acumulare a deșeurilor (tip închis) și a urnelor publice, conform *Regulamentului privind sistemul de salubritate a orașului Criuleni*.
 - Atribuirea denumirii străzii de lângă parcul orășenesc;
4. Sa stabilit că, dl Burca Valeri și dl Barbăscumpă Nicolae urmează să elaboreze note conceptuale pentru problemele identificate și includerea lor în Programul de Revitalizare Urbană pentru or. Criuleni.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

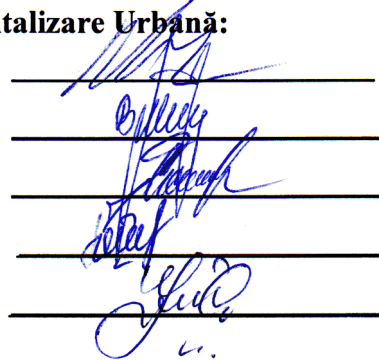
Barbăscumpă Nicolae

Burca Valeri

Scrifos Svetlana

Tatiana Frunze

Golban Cristina

APROBAT:
Primarul or. Criuleni
Președintele Comitetului de Coordonare
Sclifos Mihail

PROCES-VERBAL
al ședinței Comitetului de Coordonare
nr.5 din 2023
privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană
pentru orașul Criuleni.

Au participat :

1. **Sclifos Mihail** – Primarul or. Criuleni; (Președintele CC);
2. **Barbăscumpă Nicolae**– Viceprimar (vice-președintele CC);
3. **Sclifos Svetlana** – Contabil Șef (membru CC);
4. **Burca Valeri** – Specialist în construcții (membrul CC);
5. **Frunze Tatiana** –Secretar administrativ Primăria or. Criuleni (membrul CC);;
6. **Golban Cristina** Jurist Primăria or. Criuleni (membrul CC).
7. **Ursu Ion** Inginer Cadastral;
8. **Bobeica Ludmila** Perceptor Fiscal;

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut (*Interlocutor – Sclifos Mihail*).
2. Prezentarea Programului de Revitalizare Urbană pentru or. Criuleni 2023-2025 (*Interlocutor – Sclifos Mihail*).
3. Discuții/ propuneri/ sugestii, referitor la Programul de Revitalizare Urbană (*Interlocutor – Barbăscumpă Nicolae*).

S-a examinat:

1. Sa examinat chestiunile conform agendei propuse (se anexează).

Au luat cuvântul:

1. Viceprimarul, Dl Nicolae Barbăscumpă a prezentat Programul de Revitalizare Urbană pentru or. Criuleni 2023-2025.
2. Membrii Comitetului de coordonare au analizat materialul prezentat.
3. Nu au parvenit sugestii/propuneri de modificare a Programului de Revitalizare Urbană.
4. În baza prevederilor Legii nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, Primăria or. Criuleni urmează să organizeze dezbateri publice asupra Programului de Revitalizare Urbană al orașului Criuleni pentru perioada 2023-2025.

5. Dacă cetățenii vor susține propunerea de implementare a programului, proiectul de decizie urmează să fie înaintat spre aprobare la ședința Consiliului orașului Criuleni.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

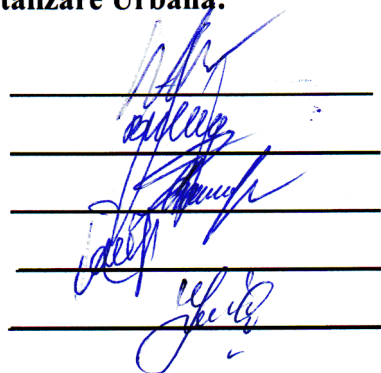
Barbăscumpă Nicolae

Burca Valeri

Scrifos Svetlana

Tatiana Frunze

Golban Cristina

Five horizontal lines with handwritten signatures in blue ink. The signatures are written over the lines, with some overlapping. The first signature is at the top, followed by four more below it.